

શ્રી
શ્રીમદ્ભગવત લઘુ ભાવાર્થ.

હમારા ગુરુ
શાસ્ત્રિ ગિરિભશંકરની કૃપાથી
છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,
પુરાણિ અંબાશંકર ગંગારામ
અને
શાસ્ત્રિ ભાઈશંકર વઘકુંડરામ.

અમદાવાદ
ટકરાળમાં મુનિયન પ્રેસમાં છાપ્યો.

સંવત ૧૯૫૧. સને ૧૮૯૫.

સર્વ હક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

કીંમત બે આના.

॥ ભાગવતમહાત્મ્ય ॥

ભાગ. મહા. અધ્યા. ૧ સનકાદીએ નારદને કહેલું ભાગવતમહાત્મ્ય
 સુતપુરાણી શૌનકને કહેછે. એક વખતે સનકાદીને નારદજી માર્ગમાં મળ્યા
 અને નારદજી બોલ્યા કે શોકા હલમાં કુચાત્ર ચાલેછે અને ખીજું મેં
 એક આશ્ચર્ય દીડું તે સાંભળો કે હજારો સ્ત્રીયોસહીત ભક્તિરૂપી જી-
 વાનસ્ત્રીદેખી તેના પડખામાં જ્ઞાન વૈરાગ્યરૂપી બે ધરડા છોકરા જોયા
 મ. અ. ૨ તે ભક્તિની પ્રાર્થનાથી તે જ્ઞાન વૈરાગ્ય છોકરાઓ જીવાન
 થવા માટે એ છોકરાઓના કાનમાં ગીતાવિગેરેનો પાઠ સંભળાવ્યો
 તો પણ ન ઉઠ્યા તેથી હું અકળાણો અને આકાશવાણી થઈ કહ્યું કે
 સાધન કરો શ્રમ સફળ થશે તે વાણીમાં સમજણ ન પડી તેથી
 હું ઘણા ઠેકાણે ફર્યો પણ કાંઈએ તે વાણીની સમજણ ન પાડી માટે
 તમે સમજવો. મ. અ. ૩ સનત્ કુમારો બોલ્યા સાત દીવસમાં
 ભાગવત સંભળાવો ભાગવત શાસ્ત્ર સર્વથી ઉત્તમ છે એમ કહી સ-
 માહનો વીધી બોલ્યો. મ. અ. ૪ તુંગભદ્રા નદિના કાંઠાને વિષે એક
 શહેરમાં છોકરા વીનાનો આત્મદેવ નામનો આજ્ઞાજી હોતો તેને છોકરો
 નહોતો તેથી વનમાં ગયો સાં સંન્યાસીએ છોકરો થવા સાડ ફળ આપ્યું
 તે ફળ પોતાની ધુંધુલી સ્ત્રીએ ગર્ભના દુઃખથી ન ખાધું અને ગાયને
 ખવરાવ્યું પછે તેની બહેનનો છોકરો લાવી તેનું ધુંધુકારી નામ
 પાડ્યું તે નકારો થયો ગાયને પુત્ર થયો તેનું નામ ગોકર્ણ પાડ્યું તે
 ગોકર્ણ ધણો સારો થયો ધુંધુકારીના દુઃખથી તેનો ખાપ વનમાં જઈ-

મરી ગયો. મ. અ. ૫ નઠારા છોકરાના તિરસ્કારથી તેમી મા કુવામાં પડીને મરી ગઈ યુધ્ધકાઓએ તેનું ધન કુટી લેધને યુધ્ધકારીને મારી નાખ્યો પછે તીર્થયાત્રા કરતાં ગોકર્ણુ તેવાતસાંભળીને ઘેર આવ્યો અને યુધ્ધકારીને જીત થયેલો દેખ્યો તેથી ગોકર્ણુને દયા આવી માટે તેનું પ્રેતપણું મુકાવાસાર સુર્યને ઉભો રાખ્યો સુર્યે કહ્યું કે સાત દીવસ ભાગવત સંભળાવ્ય તે સાંભળી ભાગવત સંભળાવીને પ્રેતપણું મુકાવું વૈમાનમાં બેસી ને વૈકુંઠમાં ગયો. મ. અ. ૬. સાત દીવસનો પારાયણનો વિધી કહ્યો.

પ્રથમસ્કંધ.

પ્રથ. સ્કંધ. અધ્યા. ૧ શૌનક વિગેરે ઋષિઓ નઠારો કલીયુગ આવતો જાણી નૈમીષારણ્ય ક્ષેત્રમાં એકઠા થયા ત્યાં સુત પુરાણી આવ્યા તેમને છ પ્રશ્ન પુછ્યા પ્ર સ્કં. અ. ૨ સુતપુરાણીએ ત્રયણુપ્રશ્નોનો ઉત્તર કર્યો અને ભગવાનની કથા કલીયુગ તરવાનો ઉપાય છે એમ કહ્યું. પ્ર. સ્કં. અ. ૩ બાવીસ અવતાર કહ્યા રૂપીઆદી કલા અવતાર છે કૃષ્ણ પુરણ અવતાર છે ભાગવત વેદ તુલ્ય ~~આ~~થી કરીને શુકને બણાવ્યું ભાગવતરૂપી સુર્ય ઉત્પન્ન થયો. પ્ર. સ્કં. અ. ૪ શુકદેવને વ્યાસજી બોળવા ગયા શુક પરિક્ષીતનો સંવાદ દ્વાપરના અંતમાં થયો વ્યાસજી જિત્વન્ન યૈને આરવેદ અઠાર પુરાણ અને મહાભારત રમ્યું રામહર્ષણુને બણાવ્યું તે પણ અસંતોષથી સરસ્વતીના તટ ઉપર બેઠા નારદઆવ્યા. પ્ર. સ્કં. અ. ૫ સર્વથી ભગવાનનું કીરતન ઉત્તમ છે એમ કહીને નારદજી બોલ્યા ને વ્યાસજીને કહ્યું કે ભાગવત રચો-

મનમાં સંતોષ થશે નારદજીએ પોતાનું જન્મ ચારત્ર કહેવા આરંભ્યું
 શુભશાન આપીને યોગી ગયા. પ્ર. ૨૬. અ. ૬ વ્યાસે પુછતાંજ નારદે
 કહ્યું મહારી મા મરી ગયા પછે વનમાં વટવૃક્ષ નીચે બેઠો આકાશ
 વાણી સાંભળીને દેહ પાડ્યો હજાર વર્ષ કેડે બ્રહ્માના શ્વાસથી મ-
 રિચ્યાદી અને હું થયો ભગવાન મને દર્શન આપે છે પ્ર. ૨૬. અ. ૭
 નારદના ઊપદેશથી ભાગવત રચીને શુકને બંધ્યાબ્યું હરિગુણથી મતિ
 ખેંચાઈ માટે ભણ્યા પરિક્ષીતના જન્મચરિત્ર કહેવા આરંભ કર્યો દુર્યો-
 ધનના સાડ અશ્વત્થામાએ બાલકનાં માયાં કાપ્યાં. પ્ર. ૨૬. અ. ૮
 કૌરવની ક્રીયા કરાવી શાંતી પામાડી રાજ્ય આપીને દ્વારકાં જતી
 વખતે કૃષ્ણે ઓતરાના ગરબનું રક્ષણ કર્યું ને કુંતાએ સ્તુતિ કરી
 અને ધર્મરાજએ ધણો શોક કર્યો વ્યાસનો બોધન લાગ્યો. પ્ર. ૨૬. અ.
 ૯ શોક ટાલવા માટે બીજમ પાસે ગયા બીજમે ધર્મ કહ્યા બીજમએ સ્તુતિ
 કરી બીજમની ક્રીયા કરાવીને ઘેર આવ્યા. પ્ર. ૨૬. અ. ૧૦ રાજ્ય
 કરનાર યુષ્કિષ્ઠીરની આગ્રાથી ચતુરંગ સેના સહીત શ્રી કૃષ્ણદ્વારકાંમાં
 જતી વખતે સ્ત્રીયો જોવા લાગી. પ્ર. ૨૬. અ. ૧૧ સંબંધી આવ્યા
 તેની સંગાથી ધ્વજ પેતાકા વાલી દ્વારકાંમાં સર્વેને સત્કાર કરી માને
 નમી સ્ત્રીયોને લ્યાં ગયા. પ્ર. ૨૬. અ. ૧૨ રક્ષણ કરેલો પરિક્ષીત
 રાજ દશમા માસે જન્મ્યો જાત કર્મ વખતે દાન આપ્યાં તેના ગુણ
 બ્રહ્મણ્યે કહ્યા ભગવાનની પરિક્ષા કરી માટે પરિક્ષીત નામ થયું
 મહત રાજના દ્રવ્યથી ત્રયણ અશ્વમેધ કર્યા. પ્ર. ૨૬. અ. ૧૩ મૈત્રેય
 ઋષીથી ભગવાનનું અંતર ધ્યાનસાંભલી વીદુરજી હરિતના પુરમાં
 આવ્યા અર્ધપાદ પુજન કરી ધર્મરાજએ કૃષ્ણના સમાચાર પુછ્યા

વીદુરજીએ શ્રી કૃષ્ણની અંતરધ્યાન વાત વીના તીર્થ યાત્રાની વાત વર્ણવી પરિક્ષીતનો પટ્ટાઅભિષેક કર્યો. વીદુરજી ધૃતરાષ્ટ્ર તથા ગાંધારી તેમને ઉપદેશ કરીનેલૈ ચાલ્યા નારદજીએ સર્વ વાત કરીને શોક ટાલ્યો. પ્ર. ૨૬ અ. ૧૪ અરજીનને સાત માસ થયા પણ કેમ નહી આવ્યા એમ ચિંતાતુર ચૈતે ભીમસેનને યુધિષ્ઠીર કહેછે મને ખોટા શુકન કેમ થાય છે એટલાકમાં અરજીન આવ્યા ખબર પુછી. પ્ર. ૨૬ અ. ૧૫ યુધિષ્ઠિર રાજના પુછવાથી અરજીને શ્રી કૃષ્ણના ઊપકાર વરણન કર્યા પછે શ્રી કૃષ્ણનું અંતરધ્યાન કહ્યું ને કહી આવતો જાણી પોતાનું રાજ્ય પરિક્ષીતને સુંગી પાંચપાંડવ સ્વર્ગમાં ગયા મથુરાનું રાજ્ય વજૂનાભને આપ્યું. પ્ર. ૨૬ અ. ૧૬ પરિક્ષીત રાજ્યએ ઈરાવતી સ્ત્રીને પરણી જન્મેજય આદિ ચાર પુત્ર ઉત્પન્ન કર્યા ત્રયણ અશ્વમેધ કર્યા દિગ્વિજય વખતે કલીયુગથી ખેદ પામેલા ગાય તથા બલ્લધીયો તેમને મારતો શુદ્રરૂપી કલીયુગને જોયો ને પુછ્યું. પ્ર. ૨૬ અ. ૧૭ વૃષભનું ખોલવું સાંભલી કલીને મારવા લીધો તેથી પગમાં પડ્યો તેને પાંચ સ્થાન રહેવા આપ્યાં વૃષના ચારે પગ આવ્યા ગાયને સંતોષ થયો ૫. રિક્ષિત હસ્તિના પુરમાં ગયો. પ્ર. ૨૬ અ. ૧૮ પરિક્ષિત રાજ્ય મુગ્યા કરવા ગયો સારે તરફ લાગી શમીક રૂપીના આશ્રમમાં ગયો શમીક રૂપીની કોટમાં સાપ નાંખ્યો તેનો છોકરો શ્રંગીએ શાપ આપ્યો રાજને શાપથી વૈરાગ્ય થયો. પ્ર. ૨૬ અ. ૧૯ પરિક્ષિત રાજ્ય શાપ સાંભલી ગંગાના તીર ઊપર બેઠો ત્યાં યોગી રૂપી વિગેરે આવ્યા તેમણે જુદા જુદા ઊત્તર આપ્યા એટલામાં શુક આવ્યા તેમને પુછ્યું કે મોક્ષનો રસ્તો બતાવો.

દ્વિતીયસ્કંધ.

દ્વિતી સ્કંધ. અધ્યા. ૧ શુક મુનિ કહેછે કે ખદ્વાહ્ રાજાથી અધિક જીવવું છે તો કલ્યાણ કેમ નહીં થાય માટે શ્રવણ કીરતન ઉત્તમ જાણી શ્વાસ વીગેરે જીતિને વૈરાટરૂપિ ભગવાનનું ધ્યાન કરવું. દ્વિ. સ્કં. અ. ૨ વૈરાટરૂપ ભગવાનના ધ્યાનથી મન જ્યારે સ્થિર થાય ત્યારે પદ્મચક્ર બેદિને સર્વના નિર્ધંતા સર્વના સાક્ષી એવા ભગવાનનું ધ્યાન કરવું. દ્વિ. સ્કં. અ. ૩ વિષ્ણુનિ ભગતિનું વિશિષ્ટપણું સાંભલિને શુકમુનિએ ધણી ભક્તિથી ભગવાનનાં ચરિત્ર સાંભલવામાં અતિ આદર બતાવ્યો. દ્વિ. સ્કં. અ. ૪ ઉત્પત્તિ વિગેરે ભગવાનનું ચરિત્ર પરિક્ષિત રાજાએ પુછ્યું તે ચરિત્ર બ્રહ્માના અને નારદના સંવાદથી કહ્યું. દ્વિ. સ્કં. અ. ૫ નારદના પુછવાયિ બ્રહ્માએ કાલકર્માદિ શક્તિથી ભગવાનનિ લક્ષા સહિત વૈરાટનિ ઉત્પત્તિ કહિ. દ્વિ. સ્કં. અ. ૬ આ જગત સર્વ વૈરાટ પુરુષનિ વિભૂતિ છે એમ પુરુષસુક્તના અર્થથી કહ્યું. દ્વિ. સ્કં. અ. ૭ કારણ સહિત ચોવિશ અવતારનિ ઉત્પત્તિ ને તે તે અવતારનાં ચરિત્ર બ્રહ્મ એ નારદને કહ્યાં. દ્વિ. સ્કં. અ. ૮ પરિક્ષિત રાજાએ ધધર અને જિવ એ બન્નેને દેહનો સંબંધ કેવિ રિતે છે તે સહિત ધણાક બિજા પુરાણના પ્રશ્ન શુકજિન પુછ્યા. દ્વિ. સ્કં. અ. ૯ તપ તપ હેવા અક્ષર સાંભલિ બ્રહ્માએ હજાર વર્ષ સુદ્ધિ તપ કર્યું તપના અંત્યે નારાયણે સાત શ્લોકથી ભાગવત કહ્યું એમ શુકજી પરિક્ષિત રાજાના પ્રશ્નોનો ઉત્તર કહે છે. દ્વિ. સ્કં. અ. ૧૦ ભગવાનનાં દશ લક્ષણથી શુકજિએ રાજાના પ્રશ્નોનો ઉત્તર કર્યો.

તૃતીયસ્કંધ.

તૃતી. સ્કંધ. અધ્યા. ૧ યાદવો મરીગયાપછે જિહ્વણુ આવ્યા તેમને વિદુરના સંગાથી સમાગમ. તૃ. સ્કં. અ. ૨ કૃષ્ણના વિયોગથી દુઃખી થયેલા ઉધ્વણુએ તિયં યાત્રા કરીને આવેલા વિદુરને કૃષ્ણનાં બાલ ચરિત્ર સંક્ષેપથી કહ્યાં. તૃ. સ્કં. અ. ૩ શ્રી કૃષ્ણે મથુરામાં આવિને કંસને માર્યો પછે સાંદીપીની રુધીને ઘેર વિદ્યાઅભ્યાસ કર્યો રુકિમણીનું હરણુ કર્યું સાત બલધીયાને વેધીને નગ્ન જીતિ પરણ્યા પારિજાતક લાવ્યા ભીમાસુરને મારિને સોળ હજાર એકસો રાજ કન્યાઓ પરણ્યા સંસારકરિ પૃથ્વિનો ભાર ઉતારયો. તૃ. સ્કં. અ. ૪ સર્વ યાદવનું મરણુ શાંભલિ શ્રી કૃષ્ણ પાસેથી આત્મજ્ઞાનનો ઉપદેશ લેઈ આવેલા ઉધ્વણુએ વિદુરને મૈત્રેય પાસે જ્ઞાન લેવા મોકલ્યા. તૃ. સ્કં. અ. ૫ વિદુરે આવી મૈત્રેય રુધીથી મહત્ત્વ વિગેરેની ઉત્પત્તિ અને ભગવાનનિ સ્તુતિ કરિ. તૃ. સ્કં. અ. ૬ ઇન્દ્રનિ દયાથી વિરાટ ભગવાનનિ ઉત્પત્તિ કહિં ભગવાનનો કરેલો અધિ દૈવ વિગેરે ભેદ વિદુરને કહ્યો. તૃ. સ્કં. અ. ૭ સંદેહેને નાશ કરનાર મૈત્રેય રુષિનું વચન તેને વખાણીને વિદુરે નાના પ્રકારના ધણા પ્રશ્ન કર્યા. તૃ. સ્કં. અ. ૮ શેષશાયી વિષ્ણુનિ નાભિથી બ્રહ્મા થયા તે બ્રહ્મા અગ્નિપ્રાણિ પેઠે ભય પામિને તપ કરિ ભગવાનને સંતોષ પામાડ્યા. તૃ. સ્કં. અ. ૯ બ્રહ્માના તપથી પ્રસન્ન થયેલા નારાયણને જોઈ સમુદ્રના વિશે સુતેલા વિષ્ણુનિ લોકને ઉત્પન્ન કરવા સાંઈ સ્તુતિ કરિ. તૃ. સ્કં. અ. ૧૦ પ્રાકૃત વિગેરે વિભાગે કરીને બ્રહ્માથી ઉત્પન્ન થયેલો જે કાલ તે પ્રશ્ન કહેવાને દશ પ્રકારનિ ઉત્પત્તિ મૈત્રેયે વિદુરને કહિ. તૃ. સ્કં. અ. ૧૧ કાલ પરમાણુ વિગેરેનાં લક્ષણ-

કરીને યુગમન્વંતર વિગેરેથી કલ્પનું માન કહ્યું. તૃ. સ્કં. અ. ૧૨
 બ્રહ્માના પુત્ર સનતકુમાર વિગેરે સૃષ્ટિ કરવાનિ ના પાડી એટલે બ્રહ્માએ
 રીસથી કોષરપિ કુમાર ઉત્પન્ન કર્યો તેને ભુતનિ ઉત્પત્તિ કરતાં જોઈ
 બ્રહ્માએ નાપાડિ બ્રહ્માએ શરીરના બેભેદથી સ્વાયંભુવનુ ને શત
 રૂપાએ બેને ઉત્પન્ન કર્યાં. તૃ. સ્કં. અ. ૧૩ મનુએ પ્રાર્થના કરિ
 માટે બ્રહ્માનિ છોંકમાંથી વરાહનું અંગુઠા જેટલું બચ્ચું નિકલ્યું ધડિમાં
 હાથી જેવડુ થયું તે વરાહ અવતાર પ્રથિવ લેવા ગયા ત્યાં હિરણ્યાક્ષ
 વિગેરે દૈત્યોને મારિ પ્રથિવલાખ્યા રુષિએ સ્તુતિ કરિ. તૃ. સ્કં. અ. ૧૪
 હિરણ્યાક્ષને શાથી માર્યો તો સંધ્યાકાલને વિશે કામથી પીડીત થયેલી
 દિતિએ કસ્યપનિ પ્રાર્થના કરિ તેયિ હિરણ્યાક્ષને હિરણ્યકશિપુએ બે
 દૈત્ય થયા. તૃ. સ્કં. અ. ૧૫ દિતિએ સો વર્ષ સુદ્ધિ ગર્ભ બારણ્ય
 કર્યો તેથી લોકમાં અંધકાર થયો તે બચયિ દેવો બ્રહ્મા પાસે ગયા
 બ્રહ્માએ કહ્યું કે સનતકુમારના શાપથી વિષ્ણુના જયવિજય પાર્વદ
 દિતિના ગર્ભમાં આળ્યાછે. તૃ. સ્કં. અ. ૧૬ પશ્ચાત્તાપ કરનાર સનતકુમાર
 વિગેરે સ્તુતિ કરિ ભુગવાનને શાંતિ પામાખ્યા જય વિજયના ઉપર દયા
 કરિ ત્રિગ્મ જન્મે વૈર બુદ્ધિથી મને પામશે એમ ભગવાંને કહ્યું. તૃ.
 સ્કં. અ. ૧૭ લોકને બચ ઉત્પન્ન કરનારા એ બેનો જન્મ થયો એ બેના
 દિગ્વિજય વખતે પોતાનો પ્રભાવ બતાવનારો હિરણ્યાક્ષ પ્રથિવને રસા-
 તલમાં લેઈ ગયો. તૃ. સ્કં. અ. ૧૮ પૃથ્વી લેવા કાળે વરાહ ભગવાન
 ગયા તે પ્રથિવ લેતાં જોઈ હિરણ્યાક્ષ તેમને મારવા દોડ્યો તે સમયમાં દેવને
 બચ કરનાર મહાયુદ્ધ થયું. તૃ. સ્કં. અ. ૧૯ બ્રહ્માએ વરાહનિ પ્રાર્થના
 કરી વરાહ ભગવાને હિરણ્યાક્ષને માર્યો તેનું મરણ વખાંણ્યું. તૃ. સ્કં.

અ. ૨૦ સર્વ સ્થાવર જંગમનિ ઉત્પત્તિ પછે મનુનો વંશ કહ્યો. ત. ૨૬. અ. ૨૧ દશ હજાર વર્ષ સુદ્ધિ તપ કરિ કર્દમ રુષિએ ભગવાનને પ્રસન્ન કર્યા પછે મનુએ દેહુતિ કન્યા કર્દમ રુષિને પરણાવાનિ તૈયારી કરિ. ત. ૨૬. અ. ૨૨ ભગવાને જે પ્રકારે આજ્ઞા કરિ તે પ્રકારે મનુ રાજાએ પોતાનિ દિકરિ દેવહુતિ કર્દમ રુષિને પરણાવી. ત. ૨૬. અ. ૨૩ દેવહુતિના ઉપર પ્રસન્ન થનાર કર્દમ ઋષિએ તપના બલથી વૈમાન બનાવ્યું તે વૈમાનને વિશે કર્દમ તથા દેવ હુતિના ગ્રહરથા શ્રમનું વરણન. ત. ૨૬. અ. ૨૪ તપશ્ચર્યા કરવા જતા કર્દમ રુષી પાસેથી દેવ હુતિએ પુત્ર માગ્યો તેથી કપિલ ભગવાનનો અવતાર થયો પછે કર્દમ રુષિ તપશ્ચર્યા કરવા ગયા. ત. ૨૬. અ. ૨૫ કર્દમ તપશ્ચર્યા કરવા ગયા પછે ખિંદુ સરોવર ઉપર કપિલ ભગવાને દેવહુતિને બંધ છોડાવનારો ભક્તિ યોગ કહ્યો. ત. ૨૬. અ. ૨૬ પ્રકૃતિ પુરુષના વિવેક સારું સર્વ પદાર્થોનાં જન્મનું લક્ષણ કપિલે કહ્યું. ત. ૨૬. અ. ૨૭ બહુ સાધને કરિને પુરુષ પ્રકૃતિના વિવેકથી મોક્ષનિ પ્રાપ્તિ કહિ. ત. ૨૬. અ. ૨૮ અષ્ટાંગ યોગે કરિને ધ્યાનથી સર્વોપાધિ રહિત ભગવાનના સ્વરૂપનું જ્ઞાન કહ્યું ત. ૨૬. અ. ૨૯ ભક્તિયોગ બહુ પ્રકારનો કહિ કાલનું જોર બતાવિ વરાગ થવા સારુ ભયંકર જન્મ મળ્યું કહ્યાં. ત. ૨૬. અ. ૩૦ દેહ સ્ત્રી પુત્રને વિશે લોભિયા કામિ પુરુષોનો પાપથી તમો ગુણથી નરકમાં વાસ થાય છે. ત. ૨૬. અ. ૩૧ રજોગુણથી પાપ પ્રણય પ્રમાણે માના ગર્ભમાં આવવું ભગવાનનિ સ્તુતિ કરવિ રજોગુણથી ભુલિ જવિ. ત. ૨૬. અ. ૩૨ સાત્ત્વિક ધર્મથી ઉપરના લોકોમાં જવું તત્ત્વ જ્ઞાન રહિત પુરુષનું પાછું આ-

વહું તે કપિને કહું. ત. રકં. અ. ૩૩ કપિલના ઉપદેશથી સરસ્વતિના તટ ઉપર જ્ઞાન સહિત સમાધિયે દેવહૂતિનિ જીવન મુક્તિ કહિ.

ચતુર્થ સ્કંધ.

અતુ. રકં. ધ અધ્યા. ૧ મનુની કન્યાઓનું જુદાજુદા વંશનું વરણન અને વરદાનથી અત્રિરૂપિના પેટ દત્તાત્રિ તથા દુર્વાસા તથા ચંદ્ર એ ત્રયણુ વિષ્ણુ શીવ ને બ્રહ્મા એ ત્રયણુના અંશે કરીને ઉત્પન્ન થયા. ચ. રકં. અ. ૨ વિશ્વસૃજના યજ્ઞમાં દક્ષ પ્રજાપતિને અને શિવને વૈર થયું એક એકને શાપ આપ્યો. ચ. રકં. અ. ૩ દક્ષપ્રજાપતિએ યજ્ઞ આરંભ્યો તેમાં સતી શીવ વિના સર્વેને નિમંત્રણ કર્યું શીવે ના કહિ તો પણ સતી યજ્ઞમાં જવા તૈયાર થયાં શંકરે કહું કે અપમાન પામશો. ચ. રકં. અ. ૪ આગ્રહથી સૂતિ શિવનો ત્યાગ કરિને યજ્ઞમાં ગયાં ત્યાં અપમાન પામ્યાં પોતાના પિતાનો તિરસ્કાર કરિને યજ્ઞમાં સમાધિથી દેહ ત્યાગકર્યો મારવા આવેલા શંકરના ગણોને બ્રહ્મરૂપિએ હોમરૂપી દેવઉત્પન્ન કરિને નસાડયા. ચ. રકં. અ. ૫ પોતાના સૈન્યને માર્યું એવિં વાત નારદથી સાંભળિ જટાપછાડિ તેમાંથી વિરભદ્ર ઉત્પન્ન થયો તેણે દક્ષ સહિત યજ્ઞનો નાશ કર્યો. ચ. રકં. અ. ૬ આવેલા દેવોને લેઇને બ્રહ્મા કૈલાશમાં ગયા ને બોલ્યા કે દક્ષ વિગેરેને જિવતા કરો યજ્ઞનો ભાગ તમને આપિશું. ચ. રકં. અ. ૭ દક્ષ વિગેરેને જિવતા કરી યજ્ઞ પ્રવર્તાયો તેમાંથી દિશ્નુ ઉત્પન્ન થયા બ્રહ્મા વિગેરે તેમની સ્તુતિ કરી. ચ. રકં. અ. ૮ ઝોરમાન માનાં બાણુ રૂપિ વચન સાંભળી ધ્રુવ પાંચ વર્ષના વનમાં તપશ્ચર્યા કરવા નિકળ્યા

નારદના ઉપદેશથી તપે કરીને ભગવાનને પ્રસન્ન કર્યા. અ. ૨૬. અ.
 ૯ ધ્રુવે ભગવાંનનિ સ્તુતિ કરિ ને તેમનાથી વરદાંન પાંખી ઘેર
 આવી પિતાએ આપેલું રાજ્ય કર્યું. અ. ૨૬. અ. ૧૦ ઉત્તમને રાક્ષ-
 સોએ માર્યો તેયિ ધ્રુવ અલકાપુરિમાં ગયા ત્યાં રાક્ષસોને માર્યા.
 અ. ૨૬. અ. ૧૧ સર્વે યગ્નો નાશકરતા ધ્રુવજિને જોઇ મનુરાજ આવી
 ઉપદેશયિ ધ્રુવને વ.યો. અ. ૨૬. અ. ૧૨ કુબેરે વખાંડયા એવા
 ધ્રુવજિ પ્રજનું પાલન કરિ યગ્ની ભગવાનને પ્રસન્ન કરિ વૈમાંનમાં
 બેસી પોતાના ધ્રુવ પદને પામ્યા. અ. ૨૬. અ. ૧૩ ઉત્કલને આંધજો
 બેહેરો જોઇ તેના નાંનાભાઇ વત્સરને ગાદી આપિ તેના વંશમાં
 અંગ થયો તેના યગ્નમાં દેવોએ ભાગ નહી લીધો તેથી યગ્ન કરિને
 વેન ઉત્પન્નકર્યો એનિદુષ્ટતાથી અંગ વનમાં ગયો. અ. ૨૬. અ. ૧૪
 પ્રજના સુખના સાર દુષ્ટ વેનને પશુ ગાદિ બેસાડયો પશુ તેનિ દુષ્ટતા
 જોઇ ઋષિઓ એ ઉપદેશ કર્યો તે ઉપદેશ ન માનવાયિ શાપ આપ્યો
 તેયિ તે અંગ રાજ નાશ પામ્યો. અ. ૨૬. અ. ૧૫ રાખિ મુકેલા
 વેનના શરિરના મંથન કરવાયિ દક્ષણ બાહુમાંયિ લક્ષ્મિ તથા વિશ્વના
 અંશ ૩૫ સ્ત્રી પુરુષ થયાં પુરુષનું નામ પ્રથુ પાડયું તેમને ગાદિએ
 બેસાડિ દેવોએ સ્તુતિ કરિ. અ. ૨૬. અ. ૧૬ સર્વે લોકપાલોનિ
 પ્રેરણાયિ બાટ તથા ચારણોએ લક્ષ્મિ સહિત પ્રથુ ભગવાંનનિ સ્તુતિ
 કરિ. અ. ૨૬. અ. ૧૭ સુખયિ પિડાએલા મનુષ્યો પ્રથુરાજને
 શરણે આવી અન્ન માગ્યું એટલે પ્રથુરાજ ધનુષ બાણ લેઇને અન્ન
 રસ ચોરિ સિંધેલિ પૃથ્વીને મારવા દોડયો પ્રથિવ્યે સ્તુતિ કરિ. અ.
 ૨૬. અ. ૧૮ પ્રથિવના વચનયિ વાછડો તથા દોહોવાનું પાત્ર એવી

રચનાએ કરિને ગાયરૂપ થયેલી પ્રથિવને પ્રથુરાજાએ દોહિ. ચં. ૨૬. અં. ૧૯ પ્રથુરાજાના અશ્વમેધ યજ્ઞમાં ઘોડો ઇંદ્ર લેઈ ગયો તેથી ઇંદ્રને દોમિ દેવા તૈયાર થયેલા પ્રથુરાજાને બ્રહ્માએ આપિને ના પાડિ ચં. ૨૬. અં. ૨૦ પ્રથુરાજાના અશ્વમેધ યજ્ઞમાંથી ઉત્પન્ન થયા એવા વિશ્વનુએ વરદાન આપ્યું જાને પરસ્પર બ્રહેનિ પ્રિતિ થઇ ચં. ૨૬. અં. ૨૧ પ્રથુરાજાએ પોતાની પ્રજાને ધર્મનો ઉપદેશ કર્યો. ચં. ૨૬. અં. ૨૨ ભગવાનની આગ્રાથી સનત્કુમાર આપિને પ્રથુરાજાને જ્ઞાન ઉપદેશ કર્યો ચં. ૨૬. અં. ૨૩ વનમાં જોને ભાર્યાએ સહિત પ્રથુરાજાએ દેહનો ત્યાગ કર્યો વૈભાનમાં બેસિ વૈકુંઠમાં ગયા ચં. ૨૬. અં. ૨૪ પ્રથુના છોકરાનો છોકરો પ્રાચિન બર્હિષ્ રાજા તેને દશ પુત્ર ઉત્પન્ન થયા તે તપશ્ચર્યા કરવા ગયા ત્યાં શંકર પ્રસન્ન થૈને રુદ્રગીત સંભલાવ્યું ચં. ૨૬. અં. ૨૫ શીવના કલ્પા પ્રમાણે પ્રત્યેતસ રાજાઓએ તપ આરંભ્યું તેટલામાં નારદજીએ તેમના આપ પ્રાચિન બર્હિષ રાજાના યજ્ઞમાં થતી પશુ હિંસા અટકાવિ પુરંજનનું આખ્યાન કેહેવા માંડ્યું. ચં. ૨૬. અં. ૨૬ પુરંજન બુદ્ધિ રુપિ જિને ત્યાગ કરિને અગય. રમવા ગયો ત્યાં મૃગયા કરિ અને તર્પણાગી તેથી ઘેરે આવ્યો પોતાની જિને કહ્યું કે હું તારો અપરાધી છું તહારિ ધ્યાનમાં આવે તે દંડ-કસ્ય ચં. ૨૬. અં. ૨૭ બુદ્ધિ ઇંદ્રિયોરૂપ જિ પુત્ર ને વિશે જો આ-સક્તિ તેણે કરિને પોતાના સ્વરૂપનું ભુલિ જવું કાલરૂપ વૃદ્ધા અવસ્થાનું આવવું ચં. ૨૬. અં. ૨૮ સ્ત્રી સંગથી સ્ત્રી પણાને પામેલો પુરં-જન તેની પરમાત્માના જ્ઞાનરૂપ ઉપદેશથી મુક્તિ કહિ ચં. ૨૬. અં. ૨૯ પુરંજન એટલેજ બુદ્ધિ એટલે જિ તેના નિમિત્તે કરિને સ્ત્રીના

સંગથી સંસાર થાય છે ભગવાનનિ ઉપાસનાથી મુક્તિ થાય છે ચં
સ્કંં અં ૩૦ દશ હજાર વર્ષ સુદ્ધિ જલમાં તપશ્ચર્યા કરવાથી પ્ર-
ચેતસેને ભગવાન પ્રસન્ન થયા વરદાન આપ્યું વારક્ષિનાંમની કન્યાને
પરણિને રાજ કર્યું ચં સ્કંં અં ૩૧ પ્રચેતસો પોતાના પુત્ર
દક્ષને રાજ્ય આપિને વનમાં જૈનારદના ઉપદેશથી મુક્તિ પામ્યા.

પંચમસ્કંધ.

પંચ. સ્કંધ. અધ્યા. ૧ વિરક્ત થયેલા પ્રીયદત્તને બ્રહ્માએ ઉપદેશ
કર્યો રાજ્યકરિમાનસમુદ્ર તથા સાતદ્વિપકરિ સાતપુત્રોને આપિ નારદના
ઉપદેશથી પ્રિયવન પરંપદને પામ્યો પંં સ્કંં અં ૨ આશ્રિત તપ
મુક્તિ આપ્તરાયિ નવ પુત્ર ઉત્પન્ન કર્યા જંબુદ્વિપના નવખંડ
નવને આપી આપ્તરાના લોકને પામ્યો. પંચમં સ્કંં અં ૩ પુત્રના
સાથે યજ્ઞ કર્તા નામિ રાજાના યજ્ઞમાં ભગવાન પ્રગટ થયા નામિ
રાજાએ ભગવાન તુલ્ય પુત્ર માગ્યો તેયિ ઋષભ અવતાર થયો. પંં
સ્કંં અં ૪ હિરે વૃષ્ટિ નહી કરિ તેયિ ઋષભે દેવયોગ બ્રહ્મથી વૃષ્ટિ
કરિ સો પુત્ર ઉત્પન્ન કર્યા ભરતજીને રાજ્ય આપ્યું નવ યોગિ થયા
મિત્ર નવ નવ ખંડના રાજા થયા એકાશિ બ્રાહ્મણ થયા. પંં સ્કંં
અં ૫ ઋષભદેવ ભગવાને ભરતાદિ પુત્રોને ઉપદેશ કરિ ભરતને રાજ્ય
આપિ અવધુતતા સરખો વેશ કરિ પારમહંસ્ય ધર્મનું અચરણ કર્યું
પંં સ્કંં અં ૬ અભિમાન લાગ કરિ વનમાં જૈ દેહ ભરત કર્યો
અર્હત્ રાજાએ પાખંડ ચણાવ્યો પંં સ્કંં અં ૭ રાજ્યને પાલન કર્તા
એના ભરતજીએ પાંચ છોકરા ઉત્પન્ન કરિ યજ્ઞેશ્વર ભગવાનનિ ભક્તિ-

સહિત સ્તુતિ કરિ છોકરાઓને રાજ્ય વેચિ આપ્યું પછે પુલહાશ્રમમાં
 તપ કરવા ગયા પં. ૨૬. અ. ૮ પુલહાશ્રમમાં વિશ્વતુલ્ય બળન
 કર્તા ભરતજીને મૃગશિવું બચ્ચું પ્રાપ્ત થવાયિ મૃગનો અવતાર આવ્યો.
 પં. ૨૬. અ. ૯ સુકાંપાંનાં ખૈ મૃગનો દેહ સાગ કરિ આલ્સ-
 જીના ઘેરે ત્રિજિવખને ઉત્પન્ન થયા તેમને જડ ભર્તના જેવા જેઘ
 બદ્રકાલી આગલ ભારતાં બદ્રકાલિએ બિજ્જીઓને મારિ જડ ભર્તનું
 રક્ષણ કચ્ચું પં. ૨૬. અ. ૧૦ કપિશ્ચા શ્રમમાં જતો રહ્ય ગણુ-
 રાજ્યએ પાત્રખિએ જોડેના ભરતજીનો તિરસ્કાર કર્યો ભરતજીનાં વ-
 ચન સાંભળી રાજ્ય પગમાં પડ્યો સાંભા સાંભિ વાદવિવાદ થયો પં.
 ૨૬. અ. ૧૧ રહ્યગણુ રાજ્યના પુછવાયિ જડભરતે રહ્યગણુને જ્ઞાન
 કહ્યું પં. ૨૬. અ. ૧૨ રાજ્યના સંદેહને દૂર કરવા જડ ભરત-
 જીએ રહ્યગણુના અજ્ઞાનનો નાશ કરિ જ્ઞાન કહ્યું પં. ૨૬. અ. ૧૩
 વૈરાગ્યરહિત પુરુષને જ્ઞાન આપવું તે મિથ્યા છે એમ બતાવિ રહ્ય-
 ગણુને (સંસારમાર્ગથી) જ્ઞાન ઉપદેશ કર્યો પં. ૨૬. અ. ૧૪
 ભગવાન ૩૫જે ખરો અર્થ તે શુકનિએ પરિક્ષિતને કહ્યો પં. ૨૬.
 અ. ૧૫ ભરતનો વંશ વિરજ પર્યંત વર્ણન કર્યો. પં. ૨૬. અ.
 ૧૬ મેરનો નિચે ઉપર વિસ્તાર વર્ણવ્યો. તેના ચારેતરફ રહેલા દ્વિપ
 પર્વત વિમેરેનું વર્ણન કચ્ચું પં. ૨૬. અ. ૧૭ ચારે દિશાઓમાં
 ગંગાનું જવું અને ઈલાવૃત ખંડને વિશેશંકરનિ શેવા તથા સ્તુતિ કરેછે
 પં. ૨૬. અ. ૧૮ મેરની પુરે દિશાયિ ઉતરના ત્રણુય ખંડવિશે
 સેવ્ય સેવકનું વર્ણન. પં. ૨૬. અ. ૧૯ કિંપુરૂપખંડ તથા ભરત ખંડને
 વિશે સેવ્ય સેવક બાવનું વર્ણન ભરતખંડ સર્વેયિ શ્રેષ્ઠ છે તેનું વર્ણન

પં. ૨૬૦ અ. ૨૦ ઋક્ષાદિ છદ્ધિપતું તથા સમુદ્રાનું વર્ણન કર્યું તેના અંતમાં લોકા લોકતું પ્રમાણુ કહ્યું. પં. ૨૬ અ. ૨૧ કાલ ચક્રે કરિને રાત્રી દિવસ ભ્રમતો એવો સુર્ય તેની ગતિનું રાશિની ગતિ સાથે પ્રમાણુ કહ્યું ને રથનું વર્ણન કર્યું પં. ૨૬૦ અ. ૨૨ સોમશુક્ર વિગરે મહોનિ એક ખિન્નના ઉપર રિથિતિ કહિ ગતિના પ્રમાણુથી મનુષ્યને સાર ખોટું કહ્યું આપે છે. પં. ૨૬૦ અ. ૨૩ ધ્રુવપદને આરંભીને જ્યોતિષયકથી ભગવાનના વિરાટ દેહનિ કલ્પના કહિ. પં. ૨૬૦ અ. ૨૪ સુર્યના નીચે રાહથી આરંભીને સાત પાતાલનું માન તેને વિશે રહેલા દેવો કહ્યા. પં. ૨૬૦ અ. ૨૫ શેષનિ રિથિતિ તેના મુખમાંથી નિકળતો અગ્નિ તેથી પ્રલય થતી વખતે શેષનું વર્ણન પં. ૨૬૦ અ. ૨૬ નિચેના નરકોમાં પાપિ પ્રાણિઓનિ જવાનિ ગતિ અને યમ-દૂતે કરેલિ પિડા તેનું વર્ણન

ષષ્ઠસ્કંધ.

૫૪૦ સ્કંધ. અધ્યા. ૧ ભગવાનના નામનું મહાત્મ્ય કહેવા સાર અન્નમેલની કથા તે વખતે વિશ્વના દૂતને યમના દૂત કહે છે. ૫૦ સ્કં. અ. ૨ વિશ્વના દૂતે ભગવાનના નામનું મહાત્મ્ય યમના દૂતને સંભલાવિને અન્નમેલને વિશ્વના લોકમાં લેઈ ગયા. ૫૦ સ્કં. અ. ૩ યમના દૂતે યમરાજને પુંછયું ત્યારે યમરાજયે ભગવાનના નામનું મહાત્મ્ય કહિ તથા અમારા નિયંતા ભગવાન છે એમ કહિ પોતાના દૂતને શાંતિ પામાડયા. ૫૦ સ્કં. અ. ૪ પ્રજા ઉત્પન્ન કરવાની ઇચ્છાથી પ્રયેતસૂનાપુત્ર દક્ષે તપ કર્યું ભગવાન પ્રસન્ન થયા તેમનિ-

સ્તુતિ કરિ. ૫૦ સ્કં. અ. ૫ દક્ષેર્હ્યશ્ચ નામના ૧૦૦૦૦ પુત્ર ઉત્પન્ન કર્યા નારદે આપિને વૈરાગ્ય કર્યો. કરિયિ શમલાશ્ચ નામના ૧૦૦૦ પુત્ર ઉત્પન્ન કર્યા તેમને પણ વૈરાગ્ય પામ્યા તેયિ નારદને શાપ આપ્યો. ૫૦ સ્કં. અ. ૬ દક્ષને ૬૦ કન્યાઓ. યૈ તે ૬૦ કન્યાઓયિ સર્વ જગતનિ ઉત્પત્તિ. ૫૦ સ્કં. અ. ૭ દેવોને વૃહસ્પતિએ ત્યાગ કર્યા તે દેવોએ વિશ્વરૂપને ગોર કર્યા ૫૦ સ્કં. અ. ૮ વિશ્વરૂપે ઇન્દ્રને નારાયણ કવચ કહ્યું તેયિ ઇન્દ્રે દૈત્યોને હત્યો ૫૦ સ્કં. અ. ૯ તે વિશ્વરૂપ ગોરે યજ્ઞમાં દૈત્યોને છાને માને ભાગ આપ્યો, તેથી ઇન્દ્ર વિશ્વરૂપને મારી નાંખ્યો તેયિ તેનો આપ ત્વષ્ટ્રાએ વૃત્રાસુરને ઉત્પન્ન કર્યો તેયિ દેવો ભય પામ્યા અને દેવોએ ભગવાન પાસે જઈને સ્તુતિ કરિ. ૧૦ ૫૦ સ્કં. અ. ૧૦ ભગવાનના કહેવાથી દેવોએ દધિચિરૂપીનાં અસ્થિ માગી લેઈ તેનું વજ્ર કરિ યુદ્ધ આરંભ્યું. દૈત્યોને નાસ્તા જોઈ વૃત્રાસુરે ઓષ કરી રોક્યા. ૫૦ સ્કં. અ. ૧૧ દૈત્યો નાશી ગયા તોપણ ઇન્દ્રના ક્રોધે વૃત્રાસુરે યુદ્ધ કર્યું અને તે વૃત્રાસુરે ભક્તિ, યાન, વૈરાગ્યવાળાં વચનો કહ્યાં. ૫૦ સ્કં. અ. ૧૨ મને માત્સ્ય એમ કહ્યું તેથી વૃત્રાસુરનું માથું ઇન્દ્રે કાપ્યું. ૫૦ સ્કં. અ. ૧૩ ઘણહસાના ભયથી ઇન્દ્ર કમલના વનમાં એક હજાર વર્ષ સુધી રહ્યો નહુપ ઇન્દ્ર થયો અને ઇન્દ્રાણીની પ્રત્યક્ષાથી રૂપીઓના શાપથી સર્પ થયો, ઇન્દ્ર પાસે અશ્વમેધ કરાવ્યો. ૫૦ સ્કં. અ. ૧૪ વૃત્રાસુરનિ ભક્તીના પ્રશ્નમાં ચિત્રકેતુનો જન્મ દુઃખથી પુત્રની પ્રાપ્તિ તે પુત્રના નાશથી શોક. ૫૦ સ્કં. અ. ૧૫ ચિત્રકેતુનો શોક ટાલવા નારદ અને અંગિરામુનિ આવ્યા, તત્વ

ઉપદેશથી શોક ટાળ્યો. ૫૦ સ્કંં અ. ૧૬ તોપણ શોક ન ગયો તેથી મરેલા પુત્રના વચનથી માયા દૂર કરી ચિત્રકેતુરાજને નારદજીએ શેષને પ્રસન્ન કરવાનિ વિધાનો ઉપદેશ કર્યો તેથી ભગવાને પ્રસન્ન થઇ વરદાન આપ્યું ૫ સ્કં. અ. ૧૭ શેષના વરદાનથી ઉન્મત્ત થઇ ચિત્રકેતુ રાજાએ પાર્વતીને લેઇને સમામાં બેઠેલા મહાદેવજીનિ મશકરી કરી તેયિ પાર્વતીએ શાપ આપ્યો તેથી તે દૈત્યપણું પામીને વૃત્રાસુર થયો. ૫. સ્કં. અ. ૧૮ આદિત્યના વંશનું વર્ણન તેમાં ઇંદ્રે દિતિના ગર્ભના, ૪૯ ભાગ કર્યા. તે ઓગણપચાસ વાયુ, ઇંદ્રના બંધુ થયા. ૫. સ્કં. અ. ૧૯ ઇંદ્રને નાશ કરનાર પુત્ર ઉત્પન્ન કરવા કશ્યપેદિતિને જે વ્રત કરવું કહેલું તેજ વ્રતનો ફરિથી યથાર્થ ઉપદેશ કર્યો.

સત્તમ સ્કંધ.

સપ્તમ સ્કંધ. અધ્યા. ૧ ભગવાનને દૈત્યોના ઉપર દ્વેષ શાયિ શિશુપાલને ભગવાનનિ પ્રાપ્તી શાયી તેમાં યુધિષ્ઠીર નારદના સંચાદભિ ભગવાનના પાર્ષદોનું ત્રયણ જન્મનું થોડામાં આખ્યાન અને પ્રવહાદ ઉપર શાયો દ્વેષ તેવો યુધિષ્ઠીરનો પ્રશ્ન. સ. સ્કંં અ. ૨ હિરણ્યકશિપુએ પોતાના બાઈનું ત્રય સાંભલિ દેવોને દુઃખ કરવા માટે દૈત્યોને મોકલ્યા અને બાઈનિ સ્ત્રિ તથા બાઈના પુત્રને કપોતના (ઓલાના) ઇતિહાસ સહિત સુયજ્ઞ રાજના ઇતિહાસથી સંતિ પામાડયાં. સ. સ્કં. અ. ૩ હિરણ્યકશિપુના તપયિ દેવો બળવા લાગ્યા તેયિ દેવોએ બ્રહ્માનિ પ્રાર્થના કરિને તે પ્રાર્થના સાંભલિ બ્રહ્મા હરણ્યકશિપુ પાસે આવી

કાંઈથી તું નહિ મરે તેવો વંર આપ્યો ॥ સં. ૨૬૦. અ. ૪ વર માગી
 હિરણ્યકશીપુ ત્રયણુ લોકને જીતિને દેવને પિડા કરવા લાગ્યો આર
 પુત્રોમાં શ્રેષ્ઠ પ્રહ્લાદ યયા તેને વિષે શાધિ દ્રેષ એવું નારદને યુધિષ્ઠીરે
 પુછ્યું ॥ સં. ૨૬૦. અ. ૫ શુક્રાચાર્યના બે પુત્ર શંડામર્ક પાસે
 પ્રહ્લાદને બણુવા મુક્યો ગુરુનું વચન ન બ્રહ્મ કસ્યું તેથી મારવાના
 વિષ સર્પાદિ ઉપાય બણા કસ્યા તો પણુ દેત્યો પ્રહ્લાદને મારિ ન
 શક્યા ॥ સં. ૨૬૦. અ. ૬ ગુરુ કાંઈ ધરનું કાર્ય કરવા ગયા તે વખેતે
 પ્રહ્લાદને નારદે કહેલો તત્વોપદેશ દેત્યોના છોકરાઓને કયો. ॥ સં. ૨૬૦
 અ. ૭ છોકરાઓના પુછવાયિ પ્રહ્લાદ બોલ્યા કે મારો બાપ વનમાં
 ગયો ત્યારે ઇંદ્ર મહારિ માને લેઈ જતો હતો તે વખતે નારદજીયે ના
 પાડી ને તત્વોપદેશ કયો તે મેં ગર્ભમાં રહિને બ્રહ્મ કયો. ॥ સં.
 ૨૬૦. અ. ૮ હિરણ્યકશીપુએ પ્રહ્લાદનો તિરસ્કાર કરિ સ્થંભ બતાવ્યો
 તેથી નરસિંહ બગવાન ઉત્પન્ન થયા. હિરણ્યકશીપુને માયો બ્રહ્મા વિ-
 ગેરે દેવોએ સ્તુતિ કરિ. ॥ સં. ૨૬૦. અ. ૯ ક્રોધ પામેલા નૃસિંહ
 બગવાન પાસે કાંઈથી જવાયું નહિ તેથી પ્રહ્લાદજીને તેમનો કોપ
 શાંતી પામાડવા મોકલ્યા. તેથી પ્રહ્લાદે જઈને સ્તુતિ કરી, જોટલે
 શાંતિ પામ્યા અને પ્રસન્ન થઈ એકાંત ભક્તિરૂપ વર પ્રહ્લાદને આ-
 પ્યો. ॥ સં. ૨૬૦. અ. ૧૦ પ્રહ્લાદના ઉપર પ્રસન્ન થઈ બગવાન અંતર-
 ધ્યાન થયા, અને બગવાને રૂદ્ર ઉપર અનુબદ્ધ કર્યો. તેથી શિવજીએ
 ત્રિપુરાસુરને માયો. ॥ સં. ૨૬૦. અ. ૧૧ મનુષ્યના તથા ચારે વર્ણોના
 તથા સ્ત્રીઓના સાધારણુ ધર્મ નારદે યુધિષ્ઠરને કહ્યા. ॥ સં. ૨૬૦. અ.
 ૧૨ બ્રહ્મચારિ અને વાનપ્રસ્થના આશ્રમના ધર્મ કહ્યા અને ચાર

આશ્રમના પશુ સાધારણ ધર્મ કલ્પા. ॥ સ. રકં. અ. ૧૩ સાધન કરનાર સંન્યાસીના ધર્મ નિરૂપણ વખતે પ્રલ્હાદનો તથા દત્તાત્રીનો સંવાદ માખીઓથી તથા અજગરથી શીખેલું પોતાનું પ્રતાનત દત્તાત્રીએ પ્રલ્હાદને કહ્યું ॥ સ. રકં. અ. ૧૪ દેશકાલ વિગેરેથી ગ્રહસ્થાશ્રમીને કલ્યાણ કરનારો ધર્મ કલ્પા. ॥ સ. રકં. અ. ૧૫ યુધિષ્ઠિરે નારદને પુછ્યું કે સંન્યાસીનો માર્ગ ક્રીયાધર્મથી પાંચાચ તેથી નારદે કહ્યું કે મોક્ષ ધર્મનો સાર વર્ણુાશ્રમનો ધર્મ છે.

અષ્ટમ સ્કંધ

અ. રકં. અ. ૧ સ્વાયંભુવનું તથા સ્વારોચિષમનું તથા ઉત્તમ મનુ, તથા તામસ મનુ એ ચાર મનવંતરના વંશનું વર્ણન અને ચોથા મનવંતરમાં ગન્ધર્વનો મોક્ષ સાંભળી રાખનો પ્રશ્ન ॥ અ. રકં. અ. ૨ તે સાંભલી શુક્રે કહેવા લાગ્યા. ગન્ધર્વ હાથણીઓ સહિત જળમાં પેટેાં લાં મધ્ધરે પગેથી પકડયો, હાથણીઓ બહાર્ય ખેંચે છે. અને મધ્ધર જળમાં ખેંચે છે. તેથી હાથી, તથા હાથણીઓ દુઃખથી શબ્દ કરવા લાગ્યા. ॥ અ. રકં. અ. ૩ ગન્ધર્વે ભગવાનની સ્તુતિ કરી. ગરૂડ ઊપર બેસીને ભગવાન આવી મધ્ધરને મારી નાંખી દેવલ રૂપીના શાપથી ગન્ધર્વને મુકાવ્યો. ॥ અ. રકં. અ. ૪ હુંહુ નામનો ગંધર્વ જલમાં ક્રીડા કરતો દેવલરૂપીના પગે વળગ્યો તેથી મધ્ધર ઘયો. હૃદયમ્ન નામનો રાજા મૌન વ્રત ખારણુ કરી પુનઃ કરતો હતો. અગસ્ત રૂપીનો સત્કાર ન કર્યો તેથી તું હાથી થા એમ શાપ આપ્યો જે બન્ને ભગવાનના દર્શન સ્પર્શથી મુક્ત થયા. ॥ અ. રકં.

અ. ૫ પાંચમા તથા છઠ્ઠી મનુનુ વણ્ણન કરતાં દુર્વાસાનો હાર ઈંદ્રના
હાથીએ કચરી નાખ્યો. તેમના શાપથી લક્ષ્મી રહિત દેવોએ ભગ-
વાનનિ સ્તુતિ કરી ॥ અ. ૨૬. અ. ૬ સ્તુતિથી ભગવાને દર્શન આપી
કહ્યુંકે તમે દૈત્યોના સાથે મિત્રતા કરો તે પ્રમાણે મિત્રતા કરી મંદ્રા
અક્ષ લાવતાં રસ્તામાં પડી ગયો ગરુડ સહિત ભગવાન આવી પર્વત
તળે મરી ગયેલા દેવોને જીવતા કરી ગરુડ પાસે ઊપડાવી જળમાં
નાખાવી ગરુડને વૈકુંઠમાં મોકલ્યો. ॥ અ. ૨૬. અ. ૭ પર્વત ડુબી જ-
વાથી દેવોનું દુઃખ જોઇ ભગવાને કાચળાનું રૂપ લેઇ પર્વત ધારણ
કર્યો મંથન કરતાં સમુદ્રમાંથી વિષ નિકળ્યું. તેથી ભય પામેલા
દેવોને શાંતિ પ્રમાડવા તે વિષ શીવજી પી ગયા. ॥ અ. ૨૬. અ. ૮
સમુદ્રમાંથી ચૈત્ર રત્ન નિકળ્યાં તેમાં લક્ષ્મીજી ઉત્પન્ન થયાં અને
ભગવાનને વસ્ત્રાં મદીરાને દૈત્યો લેઈ ગયા. અમૃત કલશ લેધને ધ-
નંતરી થયા તે અમૃત કલશ દૈત્યો લેઈ ગયા તેથી ભગવાને મો-
હની રૂપ ધારણ કર્યું. ॥ અ. ૨૬. અ. ૯ દૈત્યોને મોહ પામી
ખેતરીને દેવોને અમૃત પાન કરાવ્યું અને રાહનું માથુ કાપી નાંખ્યું.
તેથી પુન્યમ અમવાસ્થાના દીવસે તેરાહુ ચંદ્ર સૂર્યને ને નડે છે. ॥ અ.
૨૬. અ. ૧૦ દેવની વૃદ્ધિ જોઇ દૈત્યો યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયાં. મહા
દારણ સંગ્રામ થયો દૈત્યો દેવને ન જીત્યા તેથી માયા ધારણ કરી
દેવોને પરાભવ કર્યો ભગવાન આવી દેવોના તરફ થયા. ॥ અ. ૨૬.
અ. ૧૧ દેવ દૈત્યના યુદ્ધમાં જાંબને માર્યો. નારદના કહેવાથી ત્રયણ
પુત્ર આવ્યા અને પુત્રોનાં માથાં કાપી નાખ્યાં ત્રિજનું માથુ ન ક-
પાવ્યું તેથી આકાશ વાણી થઈ સમુદ્રના ફેનથી માથુ કાપ્યું થયું

દેત્યોને મારવા નારદના ઊપદેશથી યુદ્ધ શાંતિ પામ્યું. ॥ અ. ૨૬. અ.
 ૧૨ મોહની રૂપ ભોવાની મહાદેવને ઇછા થઈ. તેથી મહાદેવને ભ-
 ગવાને મોહની રૂપ ધારણ કરી મોહ પામાડીને પોતાનું સ્વરૂપ
 પ્રકાશ કરીને શાંતિ પામાડ્યા. ॥ અ. ૨૬. અ. ૧૩ બાકી રહેલા સાત
 મનુનું વર્ણન એક એક મનુમાં છ કાર્ય, મનુનો પુત્ર. ૧. દેવ ૨. રૂપી.
 ૩. ઇંદ્ર ૪. અવતાર. ૫. અવતારનું કાર્ય. ૬. એ વર્ણન કર્યું. ॥ અ.
 ૨૬. અ. ૧૪ એક એક મનુમાં છ છ કાર્ય કહ્યાં છે તેના કર્મનું
 વર્ણન. ॥ અ. ૨૬. અ. ૧૫ શુક્રાચાર્યે બ્રહ્મી રાજાને સજીવન કયો તે
 બ્રહ્મી રાજા પાસે વિશ્વજીત નામનો યજ્ઞ કરાવી. સામગ્રી પામી. સર્વે
 દેત્યોને લેઈને બ્રહ્મીએ સ્વર્ગ પુરી રોકી. દેવો ભય પામી નાશી ગયા.
 ફરીથી ઇંદ્રનું પદ સ્થીર કરવા સાર યજ્ઞ આરંભ્યો. ॥ અ. ૨૬. અ.
 ૧૬ દેત્યોએ દેવોનું સ્થાન હરણ કર્યું એવું બ્રહ્મી ને. અદિતિએ ક-
 શ્યપની પ્રાર્થના કરી, કશ્યપે બ્રહ્માએ બતાવેલું પયોવ્રત આદિતિને
 કહ્યું. ॥ અ. ૨૬. અ. ૧૭ બાર દીવસના પયોવ્રતથી ભગવાને પ્રસન્ન
 થઈ કહ્યું હું તારો પુત્ર થઈશ તેથી અદિતિના ગર્ભમાં ભગવાન
 આવ્યા. ॥ અ. ૨૬. અ. ૧૮ કશ્યપથી અદિતીના પેટ વામન અવતાર
 થયો. સર્વે દેવો એ સંભાવના કરી પછે બ્રહ્મીના યજ્ઞમાં ગયા હાં
 બ્રહ્મી રાજાએ સ્તુતિ કરી બ્રહ્મી રાજાએ કહ્યું કે વરદાન માગો. ॥
 અ. ૨૬. અ. ૧૯ વામનજીએ બ્રહ્મી રાજા પાસે ત્રણજી ડગલાં પૃથ્વી
 માગી બ્રહ્મીએ કહ્યું કે વધારે માગો, ત્યારે બ્રહ્મા કે એટલાથી મને
 સતોષ છે. દાન આપતી વખતે બ્રહ્મી રાજાને શુક્રાચાર્યે ના પાડી. ॥
 અ. ૨૬. અ. ૨૦ શુક્રાચાર્યે સાપ આપ્યો તો પશુ જીવ કેમ બોલુ

એમ જાણી કપટ સમજીને પણ ત્રયણ ડગલાં પૃથ્વીનું દાન આપ્યું.
 ભગવાને વિરાટ સ્વરૂપ ધારણ કર્યું. એક પમણું સ્વર્ગમાં મુક્યું.
 બીજી પૃથ્વી ઊપર મુક્યું. ત્રિજી બાકી રહ્યું. ॥ અ. ૨૬. અ. ૨૧
 સ્વર્ગમાં જે પમણું મુક્યું તે સભ્ય લોકમાં ગયું. તેથી બ્રહ્મા મરીચી
 વિગેરે સર્વે યોગીઓએ સ્તુતિ કરી નાગપાસથી બહી રાજાને બાંધ્યો.
 વામનજી બોલ્યા કે ત્રીજા પમણાનું દાનકરી આપતો નથી તેથી નરક
 ભોગવ્ય ॥ અ. ૨૬. અ. ૨૨ ત્રિજી પમણું મારા માંથા ઊપર મુકા
 એવું બહીનું વચન સાંભલી ભગવાન પ્રસન્ન થયા. પ્રલ્હાદે આવીને
 કહ્યું કે મારા પૌત્ર પાસેથી ઈંદ્રનું પદ લેઈ લીધું તે બધું સાર કર્યું.
 વિંધ્યાવહીએ ભગવાનની સ્તુતિ કરી બ્રહ્માએ આવીને બહીને મુ-
 કાવ્યો અને કુટુંબ સહિત બહી રાજાને મુતલબમાં જવાની
 આજ્ઞા કરીને કહ્યું કે હું તારા દ્વારને વિષે બેસી દૈત્યોથી તાર રક્ષણ
 કરી દર્શન આપીશ. ॥ અ. ૨૬. અ. ૨૩ બહી પ્રલ્હાદ સહિત મુતલબમાં
 ગયા. ઈંદ્ર સહિત ભગવાન સ્વર્ગમાં આવી દેવોનાં સ્થાન આપી
 સર્વે દેવોને તથા અદિતીને આનંદ પામ્યા. ॥ અ. ૨૬. અ. ૨૪
 સભ્ય વ્રતના હાથમાં અર્ધ્ય આપતાં એક માછલું આવ્યું. અને અ-
 કરમાત વધ્યું એજ મછા અવતારે પ્રલય વખતે મનુ રાજાનું રક્ષણ
 કર્યું અને મછ પુરાણ કહ્યું અને હયગ્રીવને મારી તેના પાસેથી
 વેદને લાવી બ્રહ્માને આપ્યા તેજ સભ્ય વ્રત ભગવાનની કૃપાથી વૈ-
 વરવત મનુ થયો છે.

નવમ સ્કંધ.

નવ. સ્કંધ. અધ્યા. ૧ અંદ્રવંશની ઊત્પત્તિના માટે સૂર્યવંશના વિષે મનુનો પુત્ર સુધુમ્ન તેને બે વખત ઝીપણુ પ્રાપ્ત થયું. અને વશિષ્ઠની કૃપાથી એક મહીનો પુરુષ અને એક મહીનો સ્ત્રી થયો. ન. સ્કં. ॥ અ. ૨ મનુના દશ પુત્ર તેમાં આઠમો પ્રશંપ્ર વશિષ્ઠીના સાપથી શુદ્રપણુ મુકાવા સાર તપ કરી સ્વર્ગમાં ગયો. તથા બાકીના મનુના છોકરાઓના વંશનું વર્ણન ॥ ન. સ્કં. અ. ૩ શર્યાતી રાજની સુકન્યા નામની પુત્રી તેનો ચયવન રૂપી સંગાથે વિવાહ થયો અને રૈવતનું આખ્યાન અને રૈવતી બન્ન બદ્રને આપ્યાં. ॥ ન. સ્કં. અ. ૪ નાભાગને બ્રહ્મચારી જાણી ભાગ ન આપ્યો તેથી અંગીરસના યજ્ઞમાંથી દ્રવ્ય લાભ્યો. તેના પુત્ર અંબરીષ થયા તેમના ધરમાં મુકેલું વિષ્ણુના ચક્રથી દુઃખ પામતા દુર્વાસા તે બ્રહ્મા શિવ તથા વિષ્ણુ પાસે ગયા વિષ્ણુએ કહ્યું કે રાજ પાસે જાઓ ॥ ન. સ્કં. અ. ૫ પછે દુર્વાસા અંબરીષ રાજ પાસે ગયા તે રાજ્યે ચક્રની સ્તુતિ કરી. તેથી દુઃખથી મુકાઈ ને રાજનાં વખાણુ કરી બ્રહ્મ લોકમાં ગયા. ॥ ન. સ્કં. અ. ૬ ઇક્ષ્વાકુના વંશમાં શશાદનું ચરિત્ર તેનો પુત્ર કકુરથનું ચરિત્ર તેના વંશમાં યૌવનાશ્વ તેના વંશમાં માંધાતાનું ચરિત્ર પચાસ કન્યાઓને વરેલા સૌભરિતું આખ્યાન. ॥ ન. સ્કં. અ. ૭ માંધાતાના વંશમાં ઊત્પન્ન થયેલા હરિશ્ચંદ્ર રાજનું આખ્યાન, તેના યજ્ઞમાં વિશ્વા મિત્રની કૃપાથી શુનઃશેપનો મોક્ષ. ॥ ન. સ્કં. અ. ૮ રોહિતના વંશમાં ઊત્પન્ન થયેલા સગર રાજના યજ્ઞમાં ઈંદ્ર અશ્વ લેઈ ગયો તેથી કપીલના આશ્રમમાં ઘોડો જોઈ સગર રાજના પુત્ર

કોપથી બધી મુઆ અસખંજસનું આખ્યાન, તેનો પુત્ર અંશુમાને
 કમીલની સ્તુતિ કરી અથ લાવી યજ્ઞ પુરો પાડ્યો. સમર રાજા
 વનમાં ગયો ॥ ન. ૨૬. અ. ૬ તેનો પૌત્ર ભગીરથ. ગંગાને લાવીને
 પોતાના પીત્રિનો ઊદ્ધાર કર્યો. તેના વંશમાં રત્નપર્ણુ રાજા ઉત્પન્ન
 થયો તેના વંશમાં સૌદાસ રાજાનું આખ્યાન તથા ખદ્વાંગ રાજા એ
 ઘડીમાં બ્રહ્મ લોકને પામ્યો. ॥ ન. ૨૬. અ. ૧૦ ખદ્વાંગના વંશને વિષે
 દશ રથથી રામ થયા તેનું ચરીત્ર ॥ ન. ૨૬. અ. ૧૧ પોતાના બા-
 હઓ સહિત રામચંદ્ર અયોધ્યામાં વસતાયકા સીતાનો ત્યાગ કરી
 યજ્ઞાદિ કર્યા શત્રુદ્ધને લવણાસુરને મારી મથુરા વસાવી, ॥ ન. ૨૬.
 અ. ૧૨ કુશને આરંભીને સુમિત્ર પર્યંત મનુનો વંશ કહ્યો, ॥ ન. ૨૬.
 અ. ૧૩ ધક્ષવાકુનો પુત્ર નિમિ રાજા તેના વંશમાં જનકાદિ રાજા-
 ઓનું વર્ણન એક એકના શાપથી વશિષ્ઠી તથા નિમિ રાજાએ બ-
 નેજણે દેહનો ત્યાગ કર્યો. ॥ ન. ૨૬. અ. ૧૪ સૂર્ય વંશ સમાપ્ત થયો.
 ચૌદમા અધ્યાયથી સોમનો વંશ કહેછે. ચંદ્રમાએ બ્રહ્મરપતિની સ્ત્રી હરણ
 કરી તેથી દેવ દ્વેસના યુદ્ધમાં બ્રહ્માએ તારાને પુછી બુધ લેઈ ચંદ્રમાને
 આપ્યો તેનો પુરૂરવસ થયો. ઊર્વશીનું આખ્યાન ઊર્વશીથી આયુષા-
 દી છ છોકરાઓની ઉત્પત્તિ, ન. ૨૬. ॥ અ. ૧૫ પુરૂરવસના વંશને
 વિષે જનુ રાજાની ઉત્પત્તિ વિશ્વામીત્રના આખ્યાનમાં ગાંધીરાજાથી
 જમદગ્ની તેના પુત્ર પરશુરામનો જન્મ પરશુરામે સહસ્રાર્જુનને
 માર્યો. ॥ ન. ૨૬. અ. ૧૬ સહસ્રાર્જુનના છોકરાએ જમદગ્નીને મારી
 નાખ્યો તેથી પરશુરામે એકવીશ વાર નક્ષત્રીય પૃથ્વી કરી વિશ્વા-
 મિત્રનો વંશ કહ્યો. ॥ ન. ૨૬. અ. ૧૭ પુરૂરવસના ચાર પુત્રના વંશનું

વર્ણન ॥ ન. સ્કં. અ. ૧૮ નહુષ રાજાનો ઊંઠરો ચયાતી રાજા દેવયાનીને
 પરણ્યો સર્મીષ્ટા તથા દેવયાનીના વિષે યદુ વિગેરે પાંચ ઊંઠરા બ-
 ત્પત્ર થયા પુરૂષે જરા અવસ્થા લીધી. ॥ ન. સ્કં. અ. ૧૯ ચયાતીને
 વૈરાગ્ય થયો તેથી ચાર પુત્રોને ચાર દિશાઓ આપી પુરૂષે સર્વેનો
 અધિપતિ કરી વનમાં ગયો ॥ ન. સ્કં. અ. ૨૦ પુરૂષના વંશમાં દુ-
 શ્યંત થયો દુશ્યંત શકુંતલાનો વિવાહ થયો. તેનો પુત્ર ભરત થયો,
 તે ભરતવંશ નાશ થવાથી યમથી પ્રસન્ન થયેલા દેવોએ ભ-
 રદાજ પુત્ર ભરતને આપ્યો ॥ ન. સ્કં. અ. ૨૧ રંતીદેવ થકી અ-
 જમીઠ વિગેરેનું ચરિત્ર દિવોદાસની ઊત્પત્તિ અને અહલ્યાનું આ-
 ખ્યાન, અહલ્યાથી શતાનંદની ઊત્પત્તિ ॥ ન. સ્કં. અ. ૨૨ દિવોદાસના
 વંશનું વર્ણન રક્ષના વંશમાં જરાસંધ તથા અનુન તથા દુર્યોધન
 વિગેરેની ઊત્પત્તિ. ॥ ન. સ્કં. અ. ૨૩ દ્રુહ્યુ તુર્વસુ અને યદુ એ ત્રયણુના
 વંશ જ્યામધ સુદ્ધી કહ્યા. ॥ ન. સ્કં. અ. ૨૪ યદુના વંશની ઊત્પત્તિ,
 વિદર્ભ રાજાના નાના પ્રકારના વંશ રામકૃષ્ણના અવતાર સુદ્ધિ કહ્યા.

દશમ સ્કંધ.

દશ. સ્કંધ. અ. ૧ વસુદેવ દેવકીના વિવાહ વખતે દેવકીના આઠમા
 ગર્ભથી કંસે પોતાનું મૃત્યુ જાણી દેવકીના છ પુત્ર મારી નાંખ્યા. ॥ ૬. સ્કં.
 અ. ૨ કંસના નાશ સાથે બ્રહ્માએ પ્રાર્થના કરી તેથી ભગવાન દેવકીના
 ગર્ભમાં આવ્યા બ્રહ્માએ ગર્ભની સ્તુતી કરી. ॥ ૬. સ્કં. અ. ૩ દેવકીથી દશ
 માસે અતુર્ભુજરૂપે ભગવાન ઊત્પન્ન થયા તેથી દેવકી વસુદેવે ભગવાનની

સ્તુતી કરી અને ભયથી વસુદેવ ભગવાનને ગોકુલમાં મુકી આવ્યા
 ॥ ૬. ૨૬. અ. ૪ કન્યાના વચનથી કંસ ભય પામ્યો અને દુષ્ટ દૈત્યોને
 સર્વ બાલક મારી નાખવાની આજ્ઞા આપી ॥ ૬. ૨૬. અ. ૫ નંદજી
 પુત્રના જન્મથી આનંદ પામી મહોત્સવ કરી મથુરામાં વેરો આપવા
 ગયા ત્યાં વસુદેવનો સમાગમ થયો ॥ ૬. ૨૬. અ. ૬ વસુદેવના વચન
 થી ગોકુલમાં ઊત્પાત થશે એમ જાણી નંદજી ગોકુલમાં આવ્યા
 ત્યાં પુત્રનાનો વધસાંભલી વિરમ પામ્યા ॥ ૬. ૨૬. અ. ૭ શ્રીકૃષ્ણ
 શકટા સુરને માર્યો તણાવત દૈત્યને માર્યો અને પોતાના મુખમાં
 સર્વ વિશ્વ પોતાની માને બતાવ્યું ॥ ૬. ૨૬. અ. ૮ ગર્ગાચાર્ય આવી
 શ્રીકૃષ્ણ તથા બલભદ્રનાં જન્મ કર્મ વિગેરે કહ્યાં જાત સંસ્કાર કરી
 નામ પાડ્યાં અને માટી ખાવાના નીમાત્તથી ભગવાને ફરીથી મુખ-
 માં વીશ્વ બતાવ્યું ॥ ૬. ૨૬. અ. ૯ યશોદા દુધ ઊતરવા ગયાં એટલે
 • શ્રીકૃષ્ણભગવાને ગોલી ફાડી નાખી તે જોઈ યશોદાએ શ્રીકૃષ્ણ
 ભગવાનને ખાણીયા સાથે બાંધ્યા ॥ ૬. ૨૬. અ. ૧૦ ખાંણીયા સહીત
 ભગવાન ખસતા ખસતા જઈ યમલાજીના નામના વૃક્ષોમાં ખાણીયો
 ભરાવ્યો તેથી તે બે પ્રક્ષ ભાગ્યા તેમાંથી નલ કુબર મણી શ્રીવ બે
 ઉત્પન્ન થયા તેમણે ભગવાનની સ્તુતિ કરી ॥ ૬. ૨૬. અ. ૧૧ વાછરડાં
 ચારવા ગયા ત્યાં શ્રી કૃષ્ણભગવાને વત્સાસુરને માર્યો અને બકા-
 સુરને માર્યો ॥ ૬. ૨૬. અ. ૧૨ મહાઅજગરનું શરીર ધારણ કરનાર
 અધાસુર વાછડા ગોવાળીયાને ગળી ગયો એમ જાણી શ્રી કૃષ્ણ ભ-
 ગવાન તેના ગળામાં પેશી પોતાનું શરીર વધારી તેને મારી નાખ્યો
 અને ગોવાળીયા તથા વાછડાઓને જીવતા કચ્યા ॥ ૬. ૨૬. અ. ૧૩

અહા આવી વાછડાગોવાળીયાને લેછ ગયાં ઓટલે તે તે વાછડા૩૫
 તે તે ગોવાળીયા ૩૫ ભગવાન પોતે થઇને ગોકુળમાં બાર મહીના
 સુધિ કીડા કરી ॥ ૬. ૨૬. અ. ૧૪ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને પરબ્રહ્મ
 ભણી અહાએ આવી સ્તુતિ કરી ॥ ૬. ૨૬. અ. ૧૫ તાડ પત્રના
 વનમાં ધેનુકાસુરને માર્યો કાલી નાગના ધરાનું વીષ ૩૫ જળથી
 મરી ગયેલા વાછડા તથા ગોવાળીયાને ભગવાને અમૃત દૃષ્ટિથી જી-
 વતા કરયા ॥ ૬. ૨૬. અ. ૧૬ યમુનાના ધરામાં પેશી શ્રીકૃષ્ણભ-
 ગવાને કાલીયનાગનું દમન ઠસ્યું અને તે કાલીય નાગની સ્ત્રીઓએ
 ભગવાનની સ્તુ કરી તેથી ભગવાન તેમના જીવર પ્રસન્ન થયા ॥ ૬.
 ૨૬. અ. ૧૭ કાલીય નાગને રમણુક નામના દ્વીપમાં મોકલ્યો તે
 રાત્રીએ યમુનાના તટ જીવર સુધ ગયેલા ગોવાળીયાનું વનના અગ્નીથી
 રક્ષણુ કર્યું ॥ ૬. ૨૬. અ. ૧૮ વસંતઋતુનું વર્ણન અને ગ્રીષ્મ ઋતુનું
 વર્ણન અને બલભદ્રે પ્રજાંબાસુરને માર્યો ॥ ૬. ૨૬. અ. ૧૯ મુંબરણ્યમાં
 શ્રીકૃષ્ણ ગોવાળીયા સહીત ગયા ત્યાં વનનો અગ્ની ગોપ ગોવાળીઆ સર્વેને
 વેઠાયેલો જોઈ શ્રીકૃષ્ણભગવાન તે અગ્નીનું પાન કરી ગયા ॥ ૬. ૨૬. અ. ૨૦
 બલભદ્રની તથા શ્રીકૃષ્ણની કીડા વર્ષાઋતુમાં તથા શરદઋતુમાં વર્ણવી.
 ૬. ૨૬. અ. ૨૧ શરદઋતુમાં ભગવાને વાંસળી વગાડી તેનો શબ્દ સાંભળી
 ગોપીયો આવીને વેણુગીત કહ્યું. ॥ ૬૦ ૨૬. અ. ૨૨ કાલ્યાણીનું વ્રત
 કરનારી ગોપીઓની મશ્કરી કરીને વસ્ત્ર આપ્યાં તથા વરદાન આપ્યું. અને
 યજ્ઞ થતો હતો ત્યાં ગોવાળીયાને મોકલ્યા. ॥ ૬૦ ૨૬. અ. ૨૩ અન્ન
 ભાગવાના મીશથી બ્રાહ્મણની સ્ત્રીયો ઉપર શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પ્રસન્ન
 થયા અને તે સ્ત્રીયોના સ્વામીના અંતઃકરણમાં ધણો પ્રજ્ઞાતાપ થયો

॥ ૬. ૨૩. અ. ૨૪ ઇંદ્રની યજ્ઞ કરવાની નંદ વિગેરે ગોપોને શ્રી કૃષ્ણભગવાને ના પાડી અને ગોવર્ધન પર્વતનો મહોટો ઊત્સવ કરાવ્યો. ॥ ૬. ૨૩. અ. ૨૫. ઇંદ્રે કોપ પામી વ્રજનો નાશ કરવા સાર મહાવૃદ્ધિ કરવા માંડી તે જોઈ શ્રીકૃષ્ણભગવાને ગોવર્ધન પર્વત ઉઠ્યો તોળી સર્વે વ્રજવાસીઓનું રક્ષણ કર્યું. ॥ ૬. ૨૩. અ. ૨૬. કૃષ્ણભગવાનના પરાક્રમથી આશ્ચર્ય પામેલા ગોવાળીયોને ગર્ગરપીએ કહેલાં વચન નંદજીએ સંભળાવ્યાં અને શ્રીકૃષ્ણભગવાનનું આશ્ચર્ય વર્ણવ્યું. ॥ ૬. ૨૩. અ. ૨૭ શ્રીકૃષ્ણભગવાનનું આશ્ચર્યકારક પરાક્રમ જોઈ ઇંદ્રે ભગવાનની સ્તુતી કરી અને કામધેનુ તથા ઇંદ્રે એ ગોકુળનાપતી શ્રી કૃષ્ણભગવાનના અભીશેકનો મહોત્સવ કર્યો. ॥ ૬. ૨૩. અ. ૨૮. નંદજીને વરુણ પેતાના લોકમાં લેઈ ગયો તે સાંભળી ભગવાન વરુણના લોકમાં ગયા અને વરુણે તેમની સ્તુતી કરી અને પીતાને લાવ્યા અને ગોવાળીયાને વધિકુંઠ ધામ બતાવ્યું ॥ ૬. ૨૩. અ. ૨૯ રાસ રમવા માટે ગોપીયો આવી તે ગોપીયોનું ને ભગવાનનું સામ સામી બોલવું અને રાસ મંડલમાંથી ભગવાન અંતર ધ્યાન થઈ ગયા. ॥ ૬. ૨૩. અ. ૩૦ ભગવાનના વીયોગથી તાપ પામી ગોપીયોએ ભગવાનને બોલ્યા અને ભગવાનને નહિ દેખી હું કૃષ્ણ છું આ કૃષ્ણ છે એમ માંહોમહાંય ગાંડાના સરખું બોલવા લાગી. ॥ ૬. ૨૩. અ. ૩૧ પછે તે ગોપીયો યમુનાના તટમાં આવી શ્રીકૃષ્ણનું ગાન કર્યું તેનેજ ગોપીકાગીત કહે છે ॥ ૬. ૨૩. અ. ૩૨ ભગવાન તે ગોપીયોની બક્તિથી ખેંચાઈ લાં પ્રગટ થયા અને તે ગોપીયોના સંગાથે વચન બોલી ગોપીયોને પ્રસન્ન કરી ॥ ૬. ૨૩. અ. ૩૩. રાસ મંડલ રમી તે

તે ગોપીયોના સાથે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને જળમાં તથા વનમાં ક્રીડા કરી
 ॥ ૬. ૨૬. અ. ૩૪ અગીરસ મુંનીના શાપથી ગંધર્વે અજગરનું રૂપ
 લીધેલું તે અજગર નંદજીને ગણી ગયો હતો તેનાથી નંદજીને મુ-
 કાવ્યા અને કુબેરનો ચાકર શંખચુડને માર્યો. ॥ ૬૦ ૨૬. અ. ૩૫.
 જ્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન વનમાં ગયા ત્યારે યુગલ ગીતથી ગોપીયોએ
 દીવસ ગમાવ્યા ॥ ૬. ૨૬. અ. ૩૬ અરીષ્ટાસુરને માર્યો અને નારદના
 ઊપદેશથી બલભદ્ર શ્રીકૃષ્ણ બે વસુદેવના પુત્ર હે એમ જાણી કંસે
 તે બેને તેડવા સારૂ અકુરને મોકલ્યા. ॥ ૬૦ ૨૬. અ. ૩૭ કેશી
 દૈત્યને ભગવાને માર્યો આગલ થવાના કર્મથી નારદે ભગવાનની સ્તુતી
 કરી શ્રીકૃષ્ણભગવાને ક્રીડા કરતે બ્યોમાસુરને માર્યો ॥ ૬૦ ૨૬. અ.
 ૩૮ અકુર ભગવાનનું ધ્યાન કરતા કરતા ગોકુળમાં ગયા બલભદ્ર
 કૃષ્ણ એ તેમનો સત્કાર કર્યો ધરમાં લેછ ગયા અને સર્વ વાત
 પુછી ॥ ૬૦ ૨૬. અ. ૩૯ મથુરામાં જવા શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તૈયાર
 થયા એટલે ગોપીયોએ અકૂરનો તીરસ્કાર કર્યો પછે જુમનાજીમાં અ-
 કુરને સ્નાન કરતી વખતે શ્રીકૃષ્ણભગવાને વિષ્ણુ ક્ષોક ખતાવ્યો. ॥
 ૬૦ ૨૬. અ. ૪૦ અકૂરજી કૃષ્ણને ઈશ્વરનાઈશ્વર જાણીને
 સગુણ અને નીર્ગુણના બેદથી શ્રી કૃષ્ણની સ્તુતી કરી. ॥ ૬. ૨૬.
 અ. ૪૧. ભગવાન મથુરામાં પ્રવેશ કરી ઘોષીને માર્યો સુદા-
 મામાળીએ ભગવાનને પુષ્પની માળાઓ પહેરાવી અને શોભીતા
 કર્યા ભગવાને તેને વરદાન આપ્યું ॥ ૬. ૨૬. અ. ૪૨. કુબજના ચં-
 દનથી શોભાવાળા થઇને તે કુબજને પાંસરી કરીને તથા ધનુષ ભાગી
 નાંખીને એ ધનુષના રક્ષણ કરનારા સેવકોને ભગવાને માસ્યા. ॥ ૬.

૨૬. અ. ૪૩ કુવલયા પીડ નામના હાથીને મારીને બલભદ્ર તથા
 કૃષ્ણ રંગભુમી ઝોટલે મલ્લના સ્થાનમાં ગયા અને નવ રસની ઉત્પત્તિ
 અને ચાણુર અને મુદ્ધોક મલ્લોના સાથે ભાષણ. ॥ ૬. ૨૬. અ. ૪૪.
 ચાણુર અને મુદ્ધોક મલ્લોને મારીને પછે કંસને માર્યો અને કંસની
 સ્ત્રીઓને શાંતી પામાડી અને માતાપીતાનું દર્શન કરી બંધી ખાને
 થી છોડાવ્યાં. ॥ ૬. ૨૬. અ. ૪૫ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને નંદ વીજેરને શાંતી
 પામાડયા જિઝસેન રાજને રાજ્યમાં પટ્ટાભિષેક કર્યો ભગવાન સાં-
 દીપીરૂપીના ઘેર વિદ્યા ભણવા ગયા ગુરુનો પુત્ર લાવી આપી ફરીથી
 મથુરામાં આવ્યાં. ॥ ૬. ૨૬. અ. ૪૬ ગોકુળમાં ઉદ્ભવને મોકલીને ગો-
 પીઓને શાંતી પામાડી યશોદાનંદજીનો શોક દુર કરાવ્યો. ॥ ૬. ૨૬.
 અ. ૪૭ ઉદ્ભવ કૃષ્ણના કહેવાથી ગોપીઓને જ્ઞાનનો ઉપદેશ કરીને
 ફરીથી મથુરામાં આવ્યા ॥ ૬. ૨૬. અ. ૪૮. શ્રીકૃષ્ણભગવાન કુબ્જના
 સાથે રમીને અકુરને ઘેર આવ્યા અને પાંડવોનું દુઃખ સુખ બણવા
 માટે હસ્તીનાપુરમાં અકુરને મોકલ્યા. ॥ ૬. ૨૬. અ. ૪૯ અકુર હ-
 સ્તીનાપુરમાં જઈને પાંડવોને દુઃખ આપનાર વ્રતરાષ્ટ્રને જોઈ ફરીથી
 ભગવાન પાસે આવ્યા ॥ ૬. ૨૬. અ. ૫૦. સત્તર વખત જરાસંધને
 જીતીને તે જરાસંધના બચથી દારકા બનાવી તે દારકામાં પોતાના
 કુટુંબને લેઈ ગયા ॥ ૬. ૨૬. અ. ૫૧. ભગવાનની કેડે કાલીયવન
 પડ્યો ભગવાન મુચકંદ રાજને સમીપ સંતાયા અને મુચકંદ રાજને
 જગાડવાથી કાલીયવન બલીને ભસ્મ થયો ભગવાને દર્શન આપ્યું અને
 મુચકંદ રાજએ ભગવાનની સ્તુતિ કરી તેથી ભગવાને રાજ ઉપર
 દયા કરી. ॥ ૬. ૨૬. અ. ૫૨. બચથી ઉતાવળા ભગવાન દારકામાં આ-

વ્યા અને પ્રાહ્મણના મુખથી રૂકમણીનેા સંદેશો સાંભળ્યો. ॥ ૬. રકં. અ. ૫૩ ભગવાન વીરુદ્ધ દેશમાં જઇને જરાસંધ વિગેરે સર્વેને જોતાં રૂકમીણીતુ હરણુ કર્યું. ॥ ૬. રકં. અ. ૫૪. શીશુપાલના પક્ષના રાજાઓને જીતીને રૂકમણીના ભાઈની ડાહી મુછ કાપીને પુરીમાં જઇને રૂકમીણીને પડ્યા ॥ ૬. રકં. અ. ૫૫. રૂકમીણીને પેટ પ્રધુમ્ન ઉત્પન્ન થયો તેને શંખરાસુરે માર્યો પણ નમુઓ અને પ્રધુમ્ન તે શંખરાસુરને મારી પોતાની રતી આ સાથે દ્વારકામાં આવ્યો. ॥ ૬. રકં. અ. ૫૬ સ્વમંતકમણીનેા જુઠો અપવાદ આવ્યો તેને ટાળવા માટે ભગવાન જાળવત રીંછને મારીને જાળવતીને પડ્યાં મણી લાવીને સત્રાજીતને આપ્યો તેથી તે સત્રાજીતે પોતાની કન્યા સલ્યભામા ભગવાનને પરણાવી ॥ ૬૦ રકં. અ. ૫૭. કૃત્તિને શતધન્વાને માર્યો તેથી અપકીર્તિ થઈ તે અપકીર્તિ દુર કરવા સારૂ અકુરના પાસેથી મણી લેઈને સભામાં સર્વેને બતાવ્યો. ॥ ૬. રકં. અ. ૫૮ કાર્ત્તીકી મીત્રવીર સાયભામા-ભદ્ર-લક્ષ્મણા-એ પાંચને શ્રીકૃષ્ણ પરણ્યા ॥ ૬૦ રકં. અ. ૫૯ ભામાસુરને મારીને તે ભામાસુરે એકઠી કરેલી ૧૬૦૦૦ કન્યાઓને પરણ્યા અને સ્વર્ગમાંથી પારીજતક પુષ્પ લાવ્યા અને સલ્યભામાને આપ્યું ॥ ૬૦ રકં. અ. ૬૦ મશ્કરી કરવાથી રૂકમીણીને રીસચઢી કલેશ થયો પછે ભગવાને સ્નેહથી શાંતી પામાણ્યાં. ॥ ૬. રકં. અ. ૬૧ ભગવાનના છોકરાના છોકરાઓનું વર્ણન પછે અની રૂદ્રના વીરાહમાં બલભદ્રે રૂકમીયાને માર્યો ॥ ૬૦ રકં. અ. ૬૨ જાખાના સાર્થે અની રૂદ્ર રમ્યા તેથી અની રૂદ્રને બાણાસુરે નાગપાશથી બાંધ્યાં ॥ ૬૦ રકં. અ. ૬૩ બાણાસુર અને યાદવનો રણ સંગ્રામ થયો ત્યાં મહાદેવે આવી તાવ મુક્યો તે તાવે ભગવાનની સ્તુતી કરી

અને ભગવાને બાણાસુરના હાથ કાપ્યા તેથી મહાદેવે સ્તુતી કરી તેથી
 ભગવાન બાણાસુર ઊપર પ્રસન્ન થવા ઉપાના સાથે અનીરક્ષનો વિ-
 વાહ કર્યો ॥ ૬૦ સ્કં અં ૬૪ નૃમરાજને શાપથી મુકાવ્યો અને બ્રા-
 હ્મણનો પૈશો લેવામાં દોષ ધણો લાગે છે એમ શ્રીકૃષ્ણભગવાને ગ-
 વંવાણા રાજાઓને કહ્યું ॥ ૬૦ સ્કં અં ૬૫ બલભદ્ર ગોકુળમાં આવી
 ગોપીઓના સાથે રમી ગોપીઓને પ્રસન્ન કરી જીમનાજીના ઊપર રીસ
 ચઢાવી અને તે યમુનાજીને હળથી ખેંચ્યાં. ॥ ૬૦ સ્કં અં ૬૬ કૃષ્ણનું
 ૩૫ ધારણ કરનાર પૌંડ્રક નામના રાજાને તથા તે નામિત્રને શ્રીકૃષ્ણ
 ભગવાને મારી નાંખ્યા તેના પુત્રે શીવને પ્રસન્ન કરી કૃત્વા નામનિ શ-
 ક્તીને દારકાં બાળવા મોકલી, તે કૃત્વાને શ્રીકૃષ્ણભગવાને સુદર્શન ચક્ર-
 થી બાળી નાંખી તથા કાશીને બાળી નાંખી, ॥ ૬૦ સ્કં અં ૬૭ રૈવતક
 નામના પર્વતમાં ગોપીઓના સાથે બલભદ્ર રમતા હતા ત્યાં દિરદના-
 મના વાનરને બલભદ્રજીએ માર્યો. ॥ ૬. સ્કં. અ. ૬૮. યુદ્ધમાં કૌર-
 વનો પરાજય થયો અને સાંપને કૌરવે બાંધ્યો તેથી તેને મુકાવા સાર
 બલભદ્ર ગયા અને હળથી હસ્તિનાપુરને ખેંચ્યું. ॥ ૬. સ્કં. અ. ૬૯
 સોળ હજાર સ્ત્રીઓના એક એક ઘરમાં ગ્રહસ્થાશ્રમ કરતા ભગવાનને
 જોઇને નારદ આશ્ચર્ય પામ્યા. ॥ ૬. સ્કં. અ. ૭૦. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન
 રત્નાનસંધ્યા વિગેરે નિલકર્મ કરી યાદવનીસભામાં ગયા. ત્યાં જરાસંધે બં-
 ધીખાને નાંખેલા રાજાઓનો ચાકર આવ્યો, તે વખતે રાજસુય યજ્ઞમાં તેડ-
 વાસાર યુધિષ્ઠરનો ચાકર પણ આવ્યો તેથી ઉદ્ધવને બોલાવી શ્રીકૃષ્ણભગ-
 વાને વિચાર કર્યો, ॥ ૬૦ સ્કં અં ૭૧ ઉદ્ધવના વીચારથી ઇંદ્રપ્રસ્થમાં
 ગયા તેથી પાંડવોને ધણો હર્ષ થયો ૬૦ સ્કં અં ૭૨ યુધિષ્ઠીરે કહ્યું

કે રાજસુય યજ્ઞ કરવો છે, તેથી ચાર દિશાઓમાં ચાર ભાઈઓને
 મોકલ્યા અને જરાસંધ ક્રોધથી નહિ મરે એમ જાણી શ્રીકૃષ્ણ
 ભગવાન જઇને બીમસેન પાસે મારી નાંખાવ્યો ॥ ૬૦ સ્કંં અં
 ૭૩ જરાસંધના અંધીખાનામાંથી રાજાઓને શ્રીકૃષ્ણભગવાને છોડા
 વીને તે રાજાઓના સત્કાર કરીને પોતપોતાનું રાજ્ય સોંપ્યું ॥ ૬૦ સ્કંં
 અં ૭૪ ધર્મરાજના રાજસુય યજ્ઞનું વર્ણન અને શ્રીકૃષ્ણભગવા-
 નની પ્રથમ પુજા જોઈ શિશુપાલે નિંદા કરી તેથી તેને ભગવાને મારી
 નાખ્યો ॥ ૬૦ સ્કંં અં ૭૫ યજ્ઞના અંતમાં અવબ્રથ રનાન વખતે
 યુધિષ્ઠિર રાજાની ધણી પ્રસિદ્ધિ જોઈ દુર્યોધનને સહન ન થઈ અને
 મયદાનવેરએલી સભામાં જતી વખતે દુર્યોધનના માનનો ભંગ થયો ॥ ૬૦
 સ્કંં અં ૭૬ શાલ્વ અને યાદવનો રણ સંગ્રામ થયો તે વખતે શા-
 લ્વની ગદાથી પ્રદુમ્નને મુઠ્ઠા થઈ તેથી તે રણ સંગ્રામથી પ્રદુમ્ન-
 નોરથ બહાર ચર્લેઈ ગયા ॥ ૬૦ સ્કંં અં ૭૭ ધણી માયાની રચના
 કરનાર શાલ્વ રાજાને શ્રીકૃષ્ણભગવાને મારી નાખ્યો, અને તેનું
 વિમાન ભાંગી નાખ્યું ॥ ૬૦ સ્કંં અં ૭૮ વિદુરથ અને દંતવકત્રને
 મારી નાખીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન દ્વારકામાં આવી રહ્યા, ત્યાર પછે
 તીર્થ યાત્રા કરતી વખતે બલભદ્રજીએ સુતપુરાણીનું માથું કાપી ના-
 ખ્યું ॥ ૬૦ સ્કંં અં ૭૯ બ્રહ્મણ્યોને રાજી થવા સાર બલભદ્રે બલ-
 વલ દેવને માર્યો સુત પુરાણીની હત્યા નાશ કરવા સાર તીર્થ યાત્રા
 કરી ॥ ૬૦ સ્કંં અં ૮૦ પોતાના સહાધ્યાથી સુદામા ઘેરે આવ્યા
 તેમની ભગવાને વિધિથી પુજા કરી અને ગુરના ઘેર રહેલા તે વ-
 ખતની વાતો સંભારી ખુબ રાજી થયા. ॥ ૬૦ સ્કંં અં ૮૧ સુદા-
 માના તાંદળા ભગવાન જમ્યા અને પોતાના ઘર જોટલી લક્ષ્મી

આપી ॥ ૬૦ રકં. અ. ૧૨ મહાશ્વ વખતે શ્રીકૃષ્ણભગવાન યાદવો સહીત કુરુક્ષેત્રમાં ગયા ત્યાં યાદવ અને રાજાઓએ પરસ્પર કૃષ્ણની વાત કરી ત્યાં આવેલા નંદજી તથા ગોવાળીઆ તથા ગોપીઓએ ભગવાને સત્કાર કરી આત્મજ્ઞાનનો ઉપદેશ કર્યો. ॥ ૬૦ રકં. અ. ૮૩ આઠ પટશાહીઓને દ્રોપદીએ પુછ્યું કે તમને શ્રીકૃષ્ણ કેવી રીતે લાવીને પરણ્યા ત્યારે તેમણે જે જે પ્રકારે લાવ્યા હતાં તે તે પ્રકાર કહ્યો. ॥ ૬૧ રકં. અ. ૮૪ વસુદેવ નારદનો સંવાદ થયા પછે વસુદેવના મનનો ચિત્સવ કહીને આવેલા રાજાઓને શ્રીકૃષ્ણભગવાને પોતપોતાને ઘેર મોકલ્યા ॥ ૬૨ રકં. અ. ૮૫ પોતાના પિતા વસુદેવે જ્ઞાન માગ્યું ત્યારે બલભદ્ર કૃષ્ણ એ બંનેજણે જ્ઞાન આપી પોતાની માને મરી ગયેલા પુત્ર લાવી આપ્યા ॥ ૬૩ રકં. અ. ૮૬. સંન્યાસીના વેષથી અર્જુને સુભદ્રાનું હરણ કીધું ભગવાન મીથીલા નગરીમાં જઈને પોતાના ભક્ત જે બહુલાય રાજા તથા શ્રુતદેવ બ્રાહ્મણ એ બેને રાજી કર્યા. ॥ ૬૪ રકં. અ. ૮૭. નારાયણ અને નારદના સંવાદથી વેદો એ નિર્ગુણ સ્તુતિ કરી એનેજ વેદસ્તુતિ કહેછે. ॥ ૬૫ રકં. અ. ૮૮ જે વિષ્ણુનો ભક્ત છે તે તો દેવસ્થપદને પામે છે ભગવાનથી બંધન દેવની ભિષ્મના કરનારા પુરુષોને નાશવંત સંપત્તિઓ મળેછે ॥ ૬૬ રકં. અ. ૮૯ સર્વેથી કીચો દેવ મહોટો હશે એનો નિશ્ચય કરતી વખતે બ્રહ્મરૂપી ત્રયશ્વ દેવ પાસે જઈ આવીને વિષ્ણુ સર્વેથી શ્રેષ્ઠ છે એમ સર્વે રૂપીઓને કહ્યું. ॥ ૬૭ રકં. અ. ૯૦ શ્રીકૃષ્ણના સહિત્રાજી કુંકામાં વાત કહીને યાદવના કુલનો નાશ કહ્યો.

एकादश स्कंध.

એકા. રકં. અધ્યા. ૧ પુરૂષને સ્ત્રીનાં વચ્ચે પહેરાવી સાંખ વિગેરે યાદ-
 વેના છોકરાઓએ રૂપીને ખેતર્યા રૂપીએ ભગવાનનિ હઠ્ઠાથી શાપ
 આપ્યો કુલને નાશ કરનાર મુશળ નિકળ્યું તેને સમુદ્રમાં ધરી નાખ્યું
 બાકી રહેલો કટકો મછના પેટમાંથી નિકળ્યો તેનું બાણ થયું ॥ એ. રકં.
 અ. ૨ જનકરાજ અને નવ યોગેશ્વરના સંવાદથી વસુદેવને નારદજીએ
 ભગવાનના એકાંતિક ધર્મ કહ્યા. ॥ એ. રકં. અ. ૩ માયા-માયાને તર-
 વાનો ઉપાય-બ્રહ્મ અને કર્મ-એ ચાર પ્રશ્ન જનકરાજએ પુછ્યા પછે
 નવ યોગેશ્વરમાંથી ચાર જણે ચાર પ્રશ્નોના ઉત્તર કહ્યા ॥ એ. રકં.
 અ. ૪ જનકરાજએ ભગવાનના અવતાર કટલા છે એવો પ્રશ્ન ક-
 ર્યો તેનો ઉત્તર દ્રુમિલ નામના યોગીએ કર્યો. ॥ એ. રકં. અ. ૫ બ-
 ક્ષિત રહિત જે પુરૂષ હોય તેની યુગ યુગને વિષે કેવી સ્થિતિ હોયછે તે
 પ્રશ્નો ઉત્તર કર્યો અને પુજનનો વિધી કહ્યો. ॥ એ. રકં. અ. ૬.
 ભગવાન સ્વધામમાં પધારવા તૈયાર થયા તે વખતે બ્રહ્મા વિગેરે
 દેવોએ સ્તુતી કરી અને ઉદ્ધવજીએ આવીને કહ્યું કે મને તમારા ધા-
 મમાં લેઈ જવ ॥ એ. રકં. અ. ૭ દત્તાત્રી અને મદુરાજના સંવાદનિ
 આઠ ગુરૂથી શીખેલી વાત ભગવાને ઉદ્ધવજીને કહી. ॥ એ. રકં. અ.
 ૮ ફરીથી દત્તાત્રી અને મદુરાજના સંવાદની અજગર વિગેરેની નવ
 ગુરૂથી શીખેલી વાત ઉદ્ધવને જ્ઞાન થવા સાથે ભગવાને કહી. ॥ એ. રકં.
 અ. ૯ કુરર પક્ષી વિગેરે સાત ગુરૂથી શીખેલી વાત તેજ સંવાદથી
 કહી દત્તાત્રીના મુખથી ચોવીસ ગુરૂની વાત સાંભળી જનકરાજ રાજી

થઇને ઘેરે ગયા એમ ભગવાને ઉદ્ધવજીને કહ્યું ॥ એ. ૨૬. અ. ૧૦
 એવીશ ગુરૂની વાત સાંભળી ઉદ્ધવ ખોલ્યા કે દેહના સંબંધથી આ-
 ત્માને જન્મ મૃત્યુ પામ્ય છે કે પોતાની મેળે થાય છે એવો પ્રશ્ન
 સાંભળી દેહના સંબંધથી થાય છે એમ ભગવાને ઉત્તર ક્યો. ॥ એ. ૨૬.
 અ. ૧૧ બદ્ધજીવનાં લક્ષણ મુક્તજીવનાં લક્ષણ સાધુનાં લક્ષણ અને
 ભક્તીનાં લક્ષણ એ ચાર લક્ષણ ભગવાને ઉદ્ધવને કહ્યાં ॥ એ. ૨૬. અ.
 ૧૨ સત્સંગનો મહીમા કહીને અનુગ્રાહમાં તથા યશ વિગેરે કર્મમાં
 ઝોછા વધારાના નિયમથી તે કર્મોનો ત્યાગ બતાવી અધીકારી દેખાડ્યા ॥
 એ. ૨૬. અ. ૧૩ સત્વગુણની સેવાથી જ્ઞાનનો ઉદય થાય છે અને
 ચિત્તમાં ગુણ રહ્યા છે કે ગુણમાં ચિત્ત રહ્યું છે એનો ઉત્તર બ્રહ્માસન-
 કાદીકના સંવાદથી ભગવાને ઉદ્ધવને કહ્યો. ॥ એ. ૨૬. અ. ૧૪ ભક્તી-
 યોગ કલ્યાણ કરનાર છે બીજો યોગ કલ્યાણ કરનાર નથી એમ
 સાધન બતાવી ધ્યાન યોગ કહ્યો ॥ એ. ૨૬. અ. ૧૫ સાધને સહીત
 અણીમા વીગેરે અઠાર સીદ્ધિઓ અને અઠાર ધારણાઓ કહી અને
 ભગવાનના ધામને પામવામાં તે સીદ્ધિઓ વિઘ્નરૂપ છે એમ કહ્યું ॥ એ.
 ૨૬. અ. ૧૬ ઉપાસના માટે ભગવાનના અંશરૂપ વિભુતીયો ઉદ્ધવજીને
 કહિ. ॥ એ. ૨૬. અ. ૧૭ ભક્તીરૂપ ધર્મ પુછ્યો ત્યારે બ્રહ્મચારીના
 તથા વાનપ્રસ્થના ધર્મ કહ્યા ॥ એ. ૨૬. અ. ૧૮ વાનપ્રસ્થ અને યતીના
 વિશેષ ધર્મ અધીકારી પ્રમાણે ઉદ્ધવને કહ્યા ॥ એ. ૨૬. અ. ૧૯ દિ-
 શાનું જ્ઞાન જેમ ભુક્તી જાય છે તેમ ભુક્તી જાય એટલા માટે મૂર્ખે ક-
 હેશે જ્ઞાનયોગ વીગેરેનો ત્યાગ ભગવાને કહ્યો. ॥ એ. ૨૬. અ. ૨૦
 નાના પ્રકારની રચીવાળા અધીકારી પુરૂષોને લેઇને ભક્તીયોગ

જ્ઞાન યોગ અને ક્રિયાયોગ એ ત્રણ યોગનો ઉપદેશ ભગ-
 વાને કીધો. ॥ એ. ૨૬. અ. ૨૧ તે ત્રણ યોગના અધીકારથી
 રહીત કામી પુરુષોના સાડ દ્રવ્ય તથા દેશ સારા ખોટા
 કલ્પો. ॥ એ. ૨૬. અ. ૨૨ અનેક મતની જુદી જુદી સંકા દુર થવા
 સાડ તત્ત્વની જુદી જુદી સંખ્યા કહી અને પ્રકૃતી પુરુષનો વીવેક
 તથા અનેક જન્મ અત્યુત્તે ભેદ બતાવ્યો ॥ એ. ૨૬. અ. ૨૩ કદ્ય
 આદ્યાશુના આખ્યાનથી તીરસ્કારને સહન કરવાનો ઉપાય કલ્પો અને
 મનનો નિયમ બતાવ્યો ॥ એ. ૨૬. અ. ૨૪ સર્વ વસ્તુની પ્રાપ્તિ તથા નાશ
 થાય છે એ વિચારથી અને સાંખ્યયોગના વિચારથી મનનો મોહ
 દુર થાય છે ॥ એ. ૨૬. અ. ૨૫ પોતાને નિર્ગુણ જ્ઞાન થવા સાડ
 રજ્જેગુણી તમેગુણી સત્ત્વગુણી વૃત્તીઓ અનેક પ્રકારની કહી ॥ એ.
 ૨૬. અ. ૨૬ નહારા પુરુષની સૌખ્યતથી યોગની સ્થિતિ નાશ પામે છે
 અને સાધુના સમાગમથી યોગની સ્થિતિ મળે છે તે વાતે ઐશ રાજના
 ઇતિહાસથી ઉદ્ધવજીને કહિ ॥ એ. ૨૬. અ. ૨૭ મિત્તને તુરત નિર્મળ
 કરનાર અને સર્વે મનોરથને આપનાર અંગ સહિત ક્રિયા યોગ છે. ॥
 એ. ૨૬. અ. ૨૮ પ્રથમ વિસ્તારથી યોગ કલ્પો હતો તેજ જ્ઞાનયોગ
 ટુંકામાં સૌથી સમજાય એ પ્રકારે ઉદ્ધવને કલ્પો. ॥ એ. ૨૬. અ. ૨૯
 પ્રથમ ભક્તીયોગ વિસ્તારથી કલ્પો હતો તેજ ભક્તીયોગ ટુંકામાં ફરીથી
 ઉદ્ધવજીને કલ્પો અને ઉદ્ધવ બદ્રીકાશ્રમમાં ભગવાનની આજ્ઞાથી તપ
 કરવા ગયા ॥ એ. ૨૬. અ. ૩૦ પોતાના ધામમાં જવાની ઇચ્છાથી
 પોતાના કુળને મુસળના નિમીત્તથી ભગવાને નાશ કર્યું અને તેમના

પગને ત્રમણી બાણી પારધીએ બાણ માણ્યું તે પારધીને *૧ ફેલ સહીત પોતાના ધામમાં મોકલ્યો. દારક સારથીને દારકમાં મોકલ્યો. ॥ એ. ૨૬. અ. ૩૧ આ લોકથી સ્વદેહે ભગવાન પોતાના ધામમાં ગયા તે સાંભળી વસુદેવ વિગેરે પણ ભગવાનની કેડે ભગવાનના ધામમાં ગયા.

દ્વાદશ સ્કંધ.

૬૧. ૨૬. અધ્યા. ૧ કલ્પીયુગના પ્રભાવથી મેલા અંતઃકરણના યનારા રાજાઓ ભગવ રાજના વંશમાં કલ્યા. ॥ ૬૧. ૨૬. અ. ૨ કલ્પીયુગનો દોષ વધવાથી ભગવાન કલકંડી અવતાર ધારણ કરશે અને અધર્મી રાજાઓનો નાશ કરીને સતયુગ વર્તાવશે. ॥ ૬૧. ૨૬. અ. ૩ અધર્મી રાજાઓ મહારા વાસ્તે કપાઈ મરીને અધર્મ કરશે એ પ્રકારનું રાજાઓનું અજ્ઞાન પૃથ્વીએ કહ્યું અને કલ્પીયુગમાં અધર્મનો નાશ થવા સાર ભગવાનની સ્તુતિ પૃથ્વીએ કરી ॥ ૬૧. ૨૬. અ. ૪ નિત્ય નૈમીત્તિક પ્રાકૃત અને આત્મીક એ ચાર પ્રકારનો લય કલો અને સંસારનો નાશ તો ભગવાનના યશ માવાથી થાય છે એમ નિશ્ચય કલોછે ॥ ૬૧. ૨૬. અ. ૫ તક્ષક નાગ પરીક્ષિત રાજાને કહ્યો તો પણ પરબ્રહ્મા ઉપદેશથી પરીક્ષિત રાજાને તે તક્ષક સર્પનો બીલકુલ ભય ન થયો ॥ ૬૧. ૨૬. અ. ૬ પરીક્ષિત રા.

*૧ આનંદ રામાયણમાં વાલીને રામચંદ્ર ભગવાને કહ્યું છે કે હાલ હું તને માફ છું પણ દ્વાપરયુગના અંતમાં તું પારધી થઈને મને મારીશ.

જનો મોક્ષ થયો તક્ષક નાગ બીપર રીસ અડવાથી પરીક્ષીત રાજના પુત્ર જન્મેજ્યે સર્પોનો યજ્ઞ થયો વ્યાસજીએ વેદની ત્રયણુ શાખાઓના ભાગ કર્યા ગુરૂની આગ્રાથી યાજ્ઞવલ્ક્યે રૂપી સૂર્યનું આરાધન કરી સર્વ વેદને પામ્યા ॥ દ્વા. રકં. અ. ૭ અથર્વવેદનો વિસ્તાર કહ્યો પુરાણના વિભાગ બતાવે પુરાણોનાં લક્ષણ કહ્યાં અને ભાગવત સાંભળવાનું ફળ કહ્યું ॥ દ્વા. રકં. અ. ૮ તપમાં બેઠેલા માર્કંડેય રૂપી કામ ક્રોધથી પરાભવ ન પામ્યા. માર્કંડેય રૂપીને પ્રસન્ન કરવા નારાયણુ આવ્યા તેમની રૂપીએ સ્તુતી કરી ॥ દ્વા. રકં. અ. ૯ માર્કંડેય રૂપીને ભગવાનની માયા જોવાની ઈચ્છા થઈ તેથી મીથ્યા સમુદ્રમાં વડના પાંનામાં બાલક રૂપ ભગવાન સુતેલા જોયા, તેમના મુખમાં પેશી ગયા અને સર્વ જન્મત જોયું અને બહારથ આવ્યા. ॥ દ્વા. રકં. અ. ૧૦ પાર્વતી સહીત શીવ આવ્યા અને પ્રસન્ન થઈ માર્કંડેય રૂપીને વરદાન આપ્યું, અને માર્કંડેય રૂપીનો પ્રતાપ પાર્વતીને કહીને શીવજી ગયા ॥ દ્વા. રકં. અ. ૧૧ બીપાસનાની સિદ્ધિ સાર મહાપુરૂષનું વર્ણન અને તે મહાપુરૂષના શરીરને વિષે પૃથ્વી, વાયુ, સૂર્ય, વિંજેરેની યોજના કહી. ॥ દ્વા. રકં. અ. ૧૨ ભાગવતના બાર રકંધમાં ગયેલી વાત ફરીથી ટુંકામાં પ્રથમ રકંધથી આરંભીને કહી ॥ દ્વા. રકં. અ. ૧૩ પુરાણમાં પ્રતીપાદન કરેલા ભગવાનને નમસ્કાર કરી અહાર પુરાણના શ્લોકની સંખ્યા જુદી જુદી કહી અને શ્રીમદ્ ભાગવતના દાનનું મહાત્મ્ય કહ્યું ઇતિશ્રી શ્રીમદ્ ભાગવત લઘુ ભાવાર્થ સમાપ્ત.

મહેર અબર.

આ ચોપડી અમદાવાદમાં સ્વામીનારાયણના મંદીરની
બારી પાસે ધનાસૂતારની યોજનામાં શાસ્ત્રી ગીરજાશંકર
લક્ષ્મીરામને ઘેરથી મળશે. સામટી ૬૨ ચોપડી લેનારને
એક ચોપડી મફત આપવામાં આવશે.
